

Univerzita Karlova

Pedagogická fakulta

Katedra primární a preprimární pedagogiky

BAKALÁŘSKÁ PRÁCE

Využití parodické pohádky v mateřské škole

The use of parody fairy tales in kindergarten

Johana Benečková

Vedoucí práce: PhDr. Eva Koželuhová, Ph. D.

Studijní obor: Učitelství pro mateřské školy

Rok odevzdání 2023

Odevzdáním této bakalářské práce na téma využití parodické pohádky u dětí předškolního věku potvrzuji, že jsem ji vypracovala pod vedením vedoucí práce samostatně za použití v práci uvedených pramenů a literatury. Dále potvrzuji, že tato práce nebyla využita k získání jiného nebo stejného titulu.

V Praze 20. listopadu 2023

Mé velké poděkování patří paní PhDr. Evě Koželuhové, Ph.D. za vedení mé bakalářské práce, příjemný a vstřícný přístup, cenné rady a odbornou pomoc.

ANOTACE:

Ve své práci se zabývám možnostmi využití parodické pohádky u dětí předškolního věku. Cílem práce bylo zjistit, zda a jak je možné využít parodickou pohádku v mateřské škole, a jaké použít metody pro její lepší pochopení dětmi.

V teoretické části se zabývám významem pohádek pro rozvoj osobnosti dítěte, parodickou pohádkou, vhodnými metodami pro práci s pohádkou a také charakteristikou předškolního dítěte. Zjištění z teoretické části slouží jako východisko pro část praktickou.

V praktické části je popsána realizace vzdělávacích aktivit a jejich reflexe. Sledována byla zejména úroveň porozumění dětí parodické pohádce, zda dokáží určit nesrovnalosti oproti klasickým pohádkám. K lepšímu pochopení a upoutání pozornosti dětí jsem při přípravě lekce začlenila prvky dramatické výchovy a čtenářských strategií.

KLÍČOVÁ SLOVA:

Parodická pohádka, mateřská škola, předškolní vzdělávání, porozumění

ANNOTATION:

The thesis deals with possibilities of using parodic fairy tale with children of preschool age. The aim of the thesis was to discover if and how is possible to use parodic fairy tale in kindergarten and what methods can be used for better understanding by children.

Theoretical parts defines meaning of fairy tales for children development, parodic fairy tale, methods suitable for work with fairy tale and characteristics preschool child. Conclusions of theoretical part are used as starting-point of practical part.

In its practical part it is described realization of educational activities and their reflection. Observed was particularly level of understandment the parodic fairy tale by children and if they are capable to tell differences between parodic and normal fairy tale. For better understanding and attracting attention of children I incorporated elements of dramatic education and reading strategies.

KEYWORDS:

Parodic fairy tale, kindergarten, preschool education, understanding

Obsah

Úvod a cíl práce	8
Teoretická část	9
1. Pohádka	9
1.1 Definice pohádky	9
1.2 Význam pohádky v předškolním věku dítěte	11
1.3 Metody práce s pohádkou v předškolním vzdělávání	14
2. Shrnutí teoretické části	22
Praktická část.....	23
1. Cíle šetření a výzkumné otázky	23
2. Výzkumné metody, sběr a analýza dat.....	23
3. Charakteristika výzkumného vzorku	24
Tab. 1: Přehled charakteristik výzkumného vzorku.....	26
3.1 Charakteristika třídy A v 1. MŠ.....	26
3.2 Charakteristika třídy B v 2. MŠ.....	26
3.3 Charakteristika třídy C ve 3. MŠ.....	27
4. Realizace lekcí a jejich reflexe	28
4.1 Realizace ve třídě A	28
4.2 Realizace ve třídě B	33
4.3 Realizace ve třídě C	37
5. Výsledky šetření	42
6. Shrnutí	44
Limity práce	46
Závěr	47
Použitá literatura.....	48
Přílohy.....	1

Příloha 1 – Návrh vzdělávacího celku	1
Příloha 2 – Použité obrázky	8

Úvod a cíl práce

Být učitelkou v mateřské škole byl můj sen od dětství. Děti, jejich nekonečný svět fantazie, pohádek, kreativity a nápadů mě vždy fascinoval a při výběru svého budoucího povolání jsem nikdy neváhala. První den na vysoké škole, při zápisu do prvního ročníku, jsem si poslechla úvodní povzbuzující slova do začátku našeho studia a dostala první velký úkol – výběr specializace. Rozhodování mezi tělesnou, výtvarnou, hudební nebo dramatickou výchovou nebylo jednoduché. Nakonec vyhrála dramatická výchova. Tou dobou jsem se několik let věnovala divadlu a věděla jsem, že chci dětem dát možnost prozkoumat svět kolem sebe i je samotné tak, jako to bylo umožněno mě. Přiznávám, že při výběru specializace mě nenapadlo, kolik se toho pod pojmem dramatická výchova v mateřské škole skrývá, ale svého rozhodnutí jsem nikdy nelitovala.

Při výběru zaměření bakalářské práce jsem přemýšlela, jak spojit všechno, co mám na práci s dětmi ráda. Vzpomínala jsem, co si z dětství a mateřské školy pamatuji já, a první se mi vybavily pohádky. Klasické pohádky O perníkové chaloupce, O Červené Karkulce, Hrnečku vař, O neposlušných kůzlátkách a mnoho dalších. Uvědomila jsem si, že v dnešní době se děti o klasické pohádky příliš nezajímají. Mnohdy znají jen moderní animované nebo hrané z televize. Proto jsem se rozhodla vybrat takovou pohádku, která je propojením něčeho starého i nového. a právě parodická pohádka mi dala možnost propojit kouzlo lidové pohádky s novějším světem.

Cílem práce bylo zjistit, zda a jak je možné využít parodickou pohádku v mateřské škole, a jaké použít metody pro její lepší pochopení dětmi.

V teoretické části práce jsem se zaměřila na důležitost pohádek v předškolním vzdělávání a ve vývoji dítěte. Kromě toho jsem popsala možnosti, jak lze s pohádkou pracovat. Praktická část je zaměřena na realizaci lekcí v mateřských školách, jejich následující reflexi a výsledky mého šetření. Při tvorbě lekce jsem využila prvků dramatické výchovy a čtenářských strategií. Myslím si, že tyto dva způsoby práce s literárním textem v mateřské škole spolu úzce souvisejí a mnoho pedagogů některé jejich principy využívá, aniž by si to sami uvědomovali.

Teoretická část

1. Pohádka

1.1 Definice pohádky

Najít jednotnou definici, co je to pohádka, je velmi obtížné. Setkáváme se s různými přístupy.

Čeňková (2006, s. 107) zařazuje pod pojem pohádka „*literární texty, které vznikly na základě rozmanité palety starodávných vyprávění, vstřebávajících při své pouti světem rozličné báje představy lidstva, nadčasové životní pravdy, zejména věčnou touhu po naplnění dobra, a víru v kouzelnou moc slova.*“ Černoušek (1990) poukazuje na mnoho znaků pohádky. Mezi ně můžeme řadit jednoduchost postav, se kterými se dítě lehce ztotožní, spor mezi dobrem a zlem, kdy dobro nakonec zvítězí, a nějaké to ponaučení. V čem se však všichni shodují je, že ať se budeme snažit v historii hledat jakkoli, tak moment, kdy pohádky vznikly, nenajdeme, neboť při jejich vzniku nebyly zaznamenávány, jako je tomu dnes. Pohádky se rodily náhle a nečekaně při různých příležitostech, od různých lidí. Předávány byly pouze slovně od vypravěče k posluchačům a dalším vypravěčům. V době vzniku pohádek mělo mluvené slovo velký význam jak pro děti, tak pro dospělé, a vypravěčům tak dávalo velkou moc.

V každé pohádce najdeme nějaké moudro, které posluchače má něco naučit. Ponaučení nacházíme v klasických lidových pohádkách, které vznikaly před mnoha lety. Stejně jako dříve i dnes pomáhají pohádky dětem připravit se na svět tam venku. Poukázat na nutnost dělání dobrých skutků, odpouštění a potřebu pomáhat, jako je tomu v pohádkách O veliké řepě, O dvanácti měsíčkách, O Dlouhém, Širokém a Bystrozrakém nebo v pohádce O slepičce a kohoutkovi. Ale také kladou důraz na nebezpečí, kterému je třeba se vyhnout, jako tomu je v Červené Karkulce, Smolíčkovi nebo pohádce O perníkové chaloupce. Dnešní moderní pohádky jsou však v něčem jiné. Nevidíme v nich tak jasné odlišnosti mezi dobrem a zlem. Není tam jasně daná charakteristika postav a čtenáři nebo posluchači tak nepředává jasnou myšlenku, kdo je dobrý a kdo ne. Jen málokdy se v nich objevují klasické pohádkové transformace, kdy se z hodné nevlastní matky stane zlá macecha jen proto, že chce vdát svoji dceru raději než tu nevlastní. Nehovoří se v nich tak jasně o nehynoucí naději nebo o nástrahách čekajících hrdinu na jeho životní pouti. Zdá se, jako by v moderních pohádkách, uměle stvořených, byla tato věčně zelená témata psychického vývoje vytěsněna. (Černoušek, 1990) Černoušek poukazuje na důležitost tohoto rozdílu. Pokládá moderní, autorské pohádky

spíše za „a-morální“. Když pohádkám sebereme jejich hlavní funkci, kterou je poukazování na to, co je dobré a co špatné, co bychom měli dělat a čeho se naopak vyvarovat, co nám potom zbude?

Nemůžeme říct, že všechny moderní pohádky trpí těmito nedostatky. Když se podíváme na dílo Daisy Mrázkové nebo Josefa Čapka, zjistíme, že i v autorských pohádkách se může skrývat mnoho dobrého. Ovšem je potřeba vybírat moudře a nevěřit slepě všemu, co se za pohádku vydává.

Pohádky můžeme dělit podle mnoha způsobů. Já jsem zvolila dělení podle vzniku na pohádky lidové a autorské.

- U **lidových pohádek** není znám jejich skutečný autor. Jsou to pohádky, které vznikaly před mnoha lety a nikam se nezapisovaly. Postupně se našli tací, kterým přišlo škoda, že se pohádky předávají jen ústně a k některým lidem se nedostanou. Proto je různí autoři, jako třeba Božena Němcová, Karel Jaromír Erben nebo bratři Grimmové, začali sepisovat do sbírek. Lidové neboli klasické pohádky nám dávají mnoho. Jsou velmi nadčasové a, i když byly vymyšleny před mnoha lety, stále se z nich máme mnoho co učit. Ovšem jejich původní znění může některým malým čtenářům působit potíže, protože ne všechny děti vědí v dnešní době, kdo byl švec nebo co je to pec. Možná znají slovo kovář, ale že musel lidem někdy i vytrhnout zub, to už děti nevědí.
- **Autorské pohádky** své autory mají. Pro děti může být jejich vnímání jednodušší, neboť každá moderní pohádka má v sobě něco ze současnosti. Dávají tak dětem možnost nejen pochopit fungování světa jako takového, ale i současné společnosti nebo moderních technologií. Takovým pohádkám může však chybět nadčasovost, která dávala lidovým pohádkám jejich nesmrtelnost. Můžeme sem zařadit například autory jako Karel Čapek, Josef Lada, Daisy Mrázková nebo Jan Karafiát. Do této kategorie řadíme i parodickou pohádku, která, i když může mít jisté nepatrné základy v klasických pohádkách (například postavy nebo kouzelné předměty), má novou formu a její autor jí dává nový smysl, význam nebo děj.

Šmahelová (1989) přidává ještě skupinu **autorská adaptace**, při které novodobý autor převypráví klasickou pohádku vlastními slovy a pro posluchače nebo čtenáře je tak pohádka současnější a snáz pochopitelná. U autorské adaptace je však důležité, aby i když autor změnil

slova původní verze, charakteristické znaky (charakteristika postav, motivy nebo ponaučení) pohádky zůstaly stejné.

1.2 Význam pohádky v předškolním věku dítěte

„Literatura do světa dětí neodmyslitelně patří. Bez tajemných skřítků, smutných princezen a odvážných princů, čarodějnic a pohádkových dědečků, by děti nepoznaly nekonečný svět fantazie, představ a snů, ale ani sílu lásky a nenávisti, přátelství a zrady, důvěry a zklamání.“ (Míčková, 2019, s. 9)

O důležitosti pohádek během vývoje dítěte bychom se neměli hádat. Je to něco, co do světa dětí patřilo dříve, mělo by patřit dnes a snad na ně budou pamatovat i v dalších generacích. Pohádka dává dětem mnohé. Bohužel v dnešní době nejsou pohádky, nebo aspoň ty klasické, populární stejně, jako tomu bylo dříve. Místo pohádek O Červené Karkulce nebo O hloupém Honzovi, se děti dostávají do styku s pohádkami moderními. Mnohdy se nejedná ani o knižní formu, ale spíše o pohádky multimediální. Přestože jsou některé moderní pohádky dobře a kvalitně zpracované, většinou dětem nedávají to, co by správná pohádka měla.

Jak uvádí Černoušek (1990) i Míčková (2019), pohádka by měla dětem dát možnost pochopit svět kolem nás. Dát smysl všemu, co je pro děti nepochopitelné nebo těžko uchopitelné. Každé dítě během svého růstu postupně poznává svět kolem sebe. Nejprve je to jeho nejbližší rodina, poté dětský svět v předškolním zařízení a následuje postupné poznávání celého zbytku světa. Všechno, co o světě, lidech, vztazích, zvycích a hodnotách dítě zjistí, určuje to, kým jednou jako dospělý jedinec bude. (Opravilová, 2011)

Pohádka má v životě dítěte mnoho významů. Dává mu pocit jistoty a bezpečí (Míčková, 2019). Paradoxně i když se v pohádkách objevují strašidelní draci nebo zlé ježibaby, pohádka děti uklidňuje, protože v pohádce vždy zvítězí dobro nad zlem. Nebo by aspoň mělo. Zlo i záporné postavy jsou po právu potrestány za své skutky a jednání. Pohádka tím dává dětem stabilitu. Říká jim, že vše dobře dopadne, a to děti potřebují. Potřebují vědět, že za každým škaredým mrakem čeká sluníčko, které i z té největší bouřky nakonec udělá pěkný den. Zvláště v dnešní době, kdy si děti procházejí vlastními problémy s rodinou, školou nebo kamarády, potřebují vědět, že jednou může být zase líp. Jedním špatným krokem nebo rozhodnutím se celý svět nemusí zhroutit. Naopak se nám ho povede většinou zachránit. a i tomu se děti pomocí pohádek učí: optimistickému úhlu pohledu. (Černoušek, 1990)

Téměř všichni, kdo se studiem pohádek zabývali nebo zabývají, se shodují na tom, že pro každou pohádku je důležitý hlavní hrdina. Je to někdo, bez koho by pohádka nebyla pohádkou. On je důvodem, proč pohádku čteme, posloucháme nebo sledujeme. U klasických pohádek byl hlavním hrdinou někdo hodný. Kladná postava, která se většinou dostala do nějakých problémů při své cestě za cílem. Cestou se potká s někým zlým, kdo se mu snaží v jeho cestě bránit. Ale to nevadí, protože náš hrdina, ať už sám nebo s pomocí jiných, zloducha vždy porazí a příběh zdárně skončí. Někdy se pohádky liší a hrdinů je více, někdy se nejedná o konkrétní postavu, ale třeba o skupinu hrdinů. Ale vždy je důležité, zvláště pro malé čtenáře a posluchače, aby dobro zvítězilo nad zlem. Protože to dá dítěti naději, že i ono samo má právo na šťastný konec, že i ono jednou najde vytoužené kamarády, lásku, rodinu a štěstí. (Černoušek, 1990)

Zeptáme-li se, proč je pro dítě a svět pohádek důležité, aby byl hlavní hrdina kladný a ne záporný, můžeme odpověď najít třeba u Černouška (1990), který klade velký důraz na kladné hrdiny v pohádkách. „*Jsou-li hrdinové a hrdinky v pohádkách dobří a dobré, chce být dobré i dítě*“ (Černoušek, 1990, s. 20). Dítě, které objevuje svět kolem sebe, neví, co je dobro a zlo. Dítě okolní svět a různé pojmy teprve poznává a pohádka mu dává možnost poznat svět z jiného úhlu. Míčková (2019) také poukazuje na důležitost správného hrdiny v pohádkách. Když se děti setkají s dobrou pohádkou a ztotožní se s hlavním hrdinou, tak si můžeme všimnout, že dítě postavu vyhledává i později. Chce pohádku slyšet znovu, nebo si na pohádku a hlavního hrdinu samo hraje. To nám dává jistotu, že se dítě s hrdinou ztotožnilo natolik, že by chtělo být stejné jako hrdina.

Jedním z důvodů, proč se dítě tak snadno a rychle ztotožní s hlavním hrdinou, je jednoduchost charakteru hrdiny. Nejsou to složité povahové rysy, není to ničím komplikované. Pohádky jsou pro děti velmi lákavé, protože děti snadno chápou, kdo je kdo a kdo co chce. (Černoušek, 1990). Vědí, že kocour v botách chce pomoci svému pánovi. Vědí, že se Jiřík zamiloval do Zlatovlásky, a proto ji chce za ženu. Vědí, že černokněžník chce získat princeznu pro sebe. Vědí, že loupežníci chtějí mít co nejvíce pokladů, že vlk má hlad, a proto chce sníst Karkulku i babičku. Není v tom nic složitého. A stejně tak to vnímá i dítě.

Černoušek (1990) napsal, že děti v té době více než kdy dříve potřebovaly vidět a slyšet šťastné konce. O několik let později Opravilová (2011) jeho názor podpořila. Sama napsala, že v dnešní době je mnoho dětí, které si nežijí tak, jak by si představovaly nebo zasloužily. Ano, někdy by

se mohlo zdát, že jim na první pohled chybí jen povrchní věci jako nejnovější moderní telefon nebo počítačové hry. Nicméně je hodně dětí, kterým dnes chybí hlavně pocit lásky, bezpečí, důležitosti a nepostradatelnosti. Dospělí jsou mnohdy uvězněni ve svém pracovním světě. Ve světě dospělých, kde není čas na hraní ani na děti. Bohužel je to tak, že žijeme v uspěchané době, kdy není čas na mnoho věcí. Ale přesto bychom si čas na své děti měli najít vždy. Mohlo by se zdát, že pohádka před spaním je jen chvilková záležitost, pro děti možná i nedůležitá, protože mnoho z nich u pohádky před spaním usne dřív, než pohádka skončí. Ovšem, jak tvrdí Černoušek (1990), pohádka je pro děti mimo jiné důležitá i proto, že jim dává možnost propojit svět dospělých s tím svým. Zbourat bariéru mezi rodičem a dítětem. Je to chvíle, kdy se obě strany, vypravěč i posluchač, ocitnou ve stejném světě. Ve světě fantazie a představivosti. Je to místo, kde je všechno možné.

Představivost a fantazie jsou v dětském světě nepostradatelné. Rozvíjejí dítě v mnoha směrech, dávají mu možnost prohlédnout si věci jinak. Nekoukat na stavebnici pouze jako na plastové dílky, které je nutné propojit, aby vznikl celek. Představivost dává dětem možnost z jednoho jednoduchého předmětu vytvořit sto různých věcí. Když dítě budeme podporovat ve fantazii a představivosti a rozvíjet je u něj, dáme mu tím nekonečně možností. Bez fantazie by lidé neměli své domy, neexistovala by auta ani jiné moderní technologie. Vždyť fantazie a představivost stojí za pokrokem naší společnosti. Bez nich bychom zůstali v jeskyni. (Černoušek, 1990)

Podíváme-li se na pohádky z dalšího úhlu pohledu, můžeme se obrátit třeba na Gebhartovou (2011), která klade důraz na výběr správného literárního textu. Protože jak sama píše: *„Literární text, pokud je interpretován učitelkou nebo je jinak ozvučený, může přispět k rozvíjení všech klíčových kompetencí dítěte předškolního věku.“* (Gebhartová, 2011, s. 8). Kladen je důraz na oblast Dítě a jeho psychika, s čímž souhlasí i Černoušek (1990), který je názoru, že pohádky jsou dětem nápomocny i při pochopení vztahů mezi lidmi. Jsou věci, které se samozřejmě s dobou a společností, ve které žijeme, liší, ale také jsou věci, které zůstávají pořád stejné. Nebo by alespoň stejné zůstat měly.

„Lidský život se skládá z jednotlivých příběhů. Příběhy žijeme, příběhy si vyprávíme, příběhy si vymýšlíme... Jsou od nepaměti součástí lidského života. A jsou nezastupitelné pro naše učení a poznávání.“ (Koželuhová, 2022, s. 7) Podíváme-li se na naše životy tímto pohledem, zjistíme,

že každý z nás žije ve vlastním příběhu. A stejně jako se učíme z příběhů psaných nebo vyprávěných, učíme se i z vlastního života. z příběhu našeho i příběhů lidí kolem nás.

Děti se pomocí pohádek učí vnímat svět kolem sebe a je to pro ně jednodušší, když se s příběhem zvládnou ztotožnit. Když dětem pohádka připomene něco z jejich vlastního života, nutí je to zamyslet se nad tím. Ale přesto je pro děti svět pohádek někdy příliš těžký na to, aby ho pochopily jen tak. Právě proto je důležitá nejen pohádka sama, ale i její zprostředkovatel. Ten, kdo pohádku čte nebo vypráví. Jeho úkolem je pomoci dítěti s pochopením pohádky a jejího poselství, když si s tím nebude moci poradit samo.

1.3 Metody práce s pohádkou v předškolním vzdělávání

Předčítání

Předčítání je velmi populární nejen u dětí, ale hlavně u dospělých. Při předčítání bychom si mohli snadno říci, že se nemusíme na příběh tolik soustředit, protože vše, co potřebujeme, máme před sebou v knížce napsané. Ovšem není tomu tak. Při předčítání záleží na správné artikulaci, práci s hlasem a výrazem. (Gebhartová, 2011) Stačí málo a předčítání se stane z pouhého strojového čtení úžasným zážitkem pro každého posluchače. Není důležité z předčítání udělat nějakou super šou, při které budeme měnit vtipně hlasy u každé postavy a stát na hlavě, abychom děti upoutali. Někdy stačí málo. Správně umístěná malá pauza nám vytvoří napínavou atmosféru. Ztišení hlasu, když čteme o hrdinovi plížícím se okolo spícího draka, pomůže mnohdy utišit neposedy lépe než okřikování. Krátké zadržení dechu spolu s hrdinou, který se snaží potopit na dno moře, aby mohl vytáhnout truhlu plnou zlata, vtáhne posluchače do děje ještě intenzivněji. Umět dobře přečíst pohádku není jen tak. I kdybychom měli sebelepší pohádku, pokud se nebudeme i my snažit, pohádka nemusí děti vůbec zaujmout. V tu chvíli to můžeme klást za vinu jen sami sobě. Pro někoho může být předčítání snazší než vyprávění, protože máme předem připravený text a nemusíme si tak pozorně hlídat děj příběhu, který se snažíme dětem přiblížit. Ovšem může přinášet i různá úskalí, zvláště, když si příběh nebo pohádku předem nepřečteme.

Míčková (2019) poukazuje zvláště na starší verze pohádek, v nichž bychom mohli při čtení narazit na slova, která děti neznají a zbytečně se tak dostat do úzkých. Pokud se s takovým slovem setkáme, můžeme ho samozřejmě dětem vysvětlit. Ovšem, co bychom dělali, kdybychom ani my slovo neznali? Mohli bychom si ho s dětmi vyhledat v jiné knížce nebo na

internetu. Mohli bychom s dětmi o slovu diskutovat a zkusit jeho význam vymyslet. Může to být náš cíl (úmysl), ale musíme si uvědomit, že to nás i děti od pohádky zavede někam pryč a jen těžko se nám bude vracet. Proto je lepší se s příběhem seznámit dopředu a takovým situacím se vyhnout. Například, když nahradíme slovíčko nebo danou část vlastními slovy. (Míčková, 2019) Neznamená to však, že bychom dětem neměli číst pohádky, ve kterých jsou slova, která neznají. Naopak. Například ve starých lidových pohádkách můžeme najít mnohá neznámá slova. I stará forma našeho jazyka nám přináší něco důležitého. Pomocí pohádek si s dětmi můžeme ukázat stará řemesla, která už dnes nejsou běžná nebo je okolo sebe vidíme jen zřídka. Přitom kominík, kovář, pradlena, švec, dráteník, mlynář nebo švadlena byla ještě před několika lety běžná povolání. Nebo se naučit význam slov, která bychom jinak těžko vysvětlovali, jako jsou různé emoce, lidské povahy, abstraktní pojmy a další. (Černoušek, 2011)

Předčítání by mělo patřit do dětského života i proto, že pro děti je to většinou první zkušenost s knížkou a psaným slovem. Koželuhová (2022, s. 7) píše o důležitosti pozitivního vnímání čtené formy našeho jazyka u dětí: „*Předčítání dítě připravuje na důležitou etapu v rámci jeho vzdělávání – naučit se číst a psát.*“ Dítě si při prvním setkání s čímkoli vytvoří svůj názor, jestli se mu to líbí nebo ne. My dospělí to koneckonců máme také tak. Když bude první setkání s knížkou plné krásných pohádek, hrdinů, tajemství, hradů a všeho možného a dětem se bude líbit, zapamatují si, že knížky jsou něco dobrého. Něco, co je láká a líbí se jim. Budou se chtít naučit znát písmenka a jejich význam, aby si sami jednou mohly číst o nebezpečných pirátech, zakletých princeznách nebo dalekých zemích. (Koželuhová, 2022)

Vyprávění

Vyprávění nám proti předčítání dává několik výhod. Míčková (2019) poukazuje na možné navázání očního kontaktu s posluchači, který nám dává možnost všimnout si více jejich reakcí na příběh, ať už kladných nebo záporných. Můžeme tak lépe a rychleji reagovat a vyprávění svému publiku upravit na míru. Není tím myšleno, že když uvidíme, že některé děti pohádka nebaví, tak ji změníme, ale můžeme zapojit různá gesta nebo pracovat s hlasem, abychom opět upoutali jejich pozornost.

„...nesmíme zapomínat, že v našem vyprávění nejde jen o pouhou reprodukci děje. Tu můžeme tolerovat dětem, my však na sebe bereme úlohu dramatického vypravěče, jehož způsob podání rozvíjí dětskou představivost.“ (Gebhartová, 2011, s. 144) Proto je dobré se ve vyprávění pohádek cvičit stejně, jako se cvičíme v jiných činnostech. Někdo by se mohl divit, proč je to

důležité. Umět správně přednést ústní projev nebo třeba takový vtip je pro člověka někdy k nezaplacení.

„Pohádka je původně výtvor slovesné kultury, útvar, který žije vyprávěním a nasloucháním.“ (Černoušek, 1990, s. 31) Kdysi se pohádky vyprávěly a fungovalo to. Nikdo nepotřeboval mít vše předem napsané nebo namalované na obrázcích. Nic takového nebylo a stejně se pohádky vyprávěly dětem před spaním nebo při odpoledním odpočinku. Maminky, babičky i dědečkové vyprávěli a nepřemýšleli nad tím, jak vyprávějí. Protože na to byli zvyklí. Stalo se to jejich téměř každodenní činností, kterou neustále procvičovali a zlepšovali se v ní. Stejně by tomu mohlo být i u nás. Když si budeme vyprávět příběhy a pohádky navzájem, naučíme se, stejně jako děti, vyprávět i naslouchat. To není omezeno věkem jen pro malé posluchače. Naslouchání je pro dospělého člověka stejně důležité jako pro dítě. Někdy dokonce důležitější. A to, čemu se v dětství naučíme, nám nikdo nesebere. Gebhartová (2011) i Míčková (2019) také poukazují na skutečnost, že když v rukou nedržíme žádnou knížku nebo papír, ze kterého bychom pohádku dětem četli, máme obě ruce volné a můžeme si tak v příběhu pomoci různými kulisami, hudbou nebo loutkou. A i když bude umět vypravěč přednášet krásně, tak při zapojení jednoduché loutky si může děti získat novým způsobem. Ale to si řekneme v kapitole o využití metod dramatické výchovy.

Dramatická výchova

„Dramatická výchova, ... vychází z prožitkového učení, při kterém dítě aktivním způsobem zapojuje celou svou osobnost. Její základní stavební jednotkou je dramatická hra a ta do života malých dětí neodmyslitelně patří.“ (Míčková, 2019, s. 22)

Dramatická výchova nám dává možnost vyzkoušet si na vlastní kůži situace a role, které by nám život nemusel jinak nabídnout. Může to pro nás i pro děti být něco osvobozujícího, protože v té chvíli se nemusíme kontrolovat. Dostáváme tak na okamžik svobodu, kdy si můžeme vyzkoušet, jak bychom v dané situaci reagovali. A když náhodou něco nedopadne dobře? Nevadí, můžeme se vrátit na začátek a zkusit si to znovu a jinak. Dramatická výchova nám dává svým způsobem svobodu rozhodovat se. (Machková, 2017) Kromě toho se dítě učí poznávat mezilidské vztahy, učí se čelit problémům a nacházet jejich řešení. Navíc se učí spolupráci ve skupině, komunikaci, naslouchání druhým a respektování jejich názorů. (Míčková, 2019)

Díky dramatické výchově můžeme prozkoumávat nejrůznější zákoutí své fantazie, protože v danou chvíli je jedinec omezen leda svou představivostí. Její zkoumání nám dává možnost ocitnout se v jednom okamžiku na mořském dně plném ryb, hvězdic a sasanečků, a o vteřinu později se vznášet mezi hvězdami v dalekém vesmíru. Dramatická výchova nemá hranic. Může nás přesunout ze třídy do zakletého lesa a zpátky tak rychle, že si toho ani nevšimneme. To má stejné s pohádkou. Je však důležité si zvolit takovou pohádku, která nás sama určitým způsobem povede. Ne každý text a literární předloha je vhodná ke splnění konkrétního cíle.

Pohádku můžeme s dětmi prožívat různými způsoby. Buď si ji můžeme dopředu přečíst a následně ji s dětmi zdramatizovat (nebo její část), nebo můžeme využít dramatické metody již při prozkoumávání pohádky a zapojit je do příběhu už od samotného začátku.

Při přípravě **dramatizace** si musíme dávat pozor na mnoho věcí a položit si několik otázek: co je naším cílem, čeho chceme dosáhnout, pro jakou skupinu je lekce stavěná, kolik dětí bude, jak jsou staré, jaké mají zkušenosti, jakým způsobem budeme s textem pracovat, zda budeme text nějak upravovat, například zkracovat a vynechávat nějaké postavy, které pro náš cíl nejsou podstatné, zda budeme potřebovat nějaké rekvizity. Na toto vše a mnoho dalšího Míčková (2019) ve své publikaci při přípravě dramatizace pohádky klade velký důraz. Opravilová (2011) s Míčkovou (2019) souhlasí i ve využití dramatizace pohádky k jejímu lepšímu porozumění. Děti tak mají možnost pochopit motivy, charakteristiku postav a případně se ztotožnit s hrdinou příběhu. Při dramatizaci je bližší pochopení postav velmi důležité, protože čím více toho dítě o své roli ví, tím snáze se do ní převtělí. Proto si musíme při přípravě udělat u každé postavy pár poznámek. Něco mohou být informace z knihy a něco si můžeme případně vymyslet. Ovšem samozřejmě nesmí dojít k rozporu s pohádkou. (Míčková, 2019)

Při tvorbě **dramatické lekce** bychom si měli klást stejné otázky jako při dramatizaci. Když zvolíme správně předlohu i svůj cíl, ale zvolíme příliš těžké metody, uděláme tím dětem v hlavičkách jen chaos. Navíc víme, že když se nám něčeho nedaří dosáhnout, klesá naše sebevědomí a nechce se nám příště se do podobné situace dostat. U dětí je to stejné. Když jim dáme příliš těžký úkol, můžeme je lehce odradit. A samozřejmě i naopak, jestliže zvolíme metody příliš jednoduché, nebudou je bavit a opět jejich pozornost a zájem můžeme lehce ztratit. Proto je důležité skupinu, se kterou budeme pracovat, znát dopředu. (Míčková, 2019)

Jednou ze základních metod, kterou nám dramatická výchova umožňuje je **hra v roli**. Jedná se o dobrovolné přijímání cizích rolí. Machková (2018) to nazývá „vstup do bot druhého“. Díky hře v roli má jedinec nebo skupina možnost na vlastní kůži si vyzkoušet jednání za danou postavu. Má tak možnost lépe pochopit, jak se postava cítí a prožívá. U dítěte se tak rozvíjí nejen jeho způsoby vyjadřování a sebepoznání, ale i pochopení druhého, empatie a tolerance jiných. (Machková, 2018) Hra v roli dá dítěti možnost mluvit ne samo za sebe, ale vyjádřit se v roli někoho jiného. To může pomoci například dětem, které jsou jindy zakřiknuté a třeba se stydí nebo bojí říct svůj názor. Jejich role jim dodá odvahy, protože v tu chvíli to nejsou ony samy. Je to odvážný medvídek Flóry, neohrožený princ Bajaja nebo veliký drak. Hra v roli je součástí většiny lekcí dramatické výchovy.

Čtenářské strategie

Další možností, jak můžeme dětem svět pohádek, knih a příběhů přiblížit, je s použitím čtenářských strategií. Je to způsob, jak dětem pomoci při vnímání čteného. Základem pro jakoukoli práci s pohádkou je porozumění. Když pohádce, jejímu příběhu nebo třeba jednání hlavního hrdiny dítě nerozumí, pohádka se pro něj stává jedním velkým otazníkem. Něčím, co není schopno pochopit. Naším cílem při jakékoli práci s pohádkou je ale pravý opak. Před tím, než s pohádkou začneme pracovat, měli bychom vědět, na jaké úrovni náš malý posluchač nebo posluchači jsou. Jakou mají slovní zásobu, jestli jsou zvyklí s pohádkami nějak pracovat nebo ne, jak dlouho jsou schopni udržet pozornost. To vše je pro nás důležité. Když zvolíme pro děti příliš těžký text, nemusí ho pochopit a stane se pro ně nezajímavý. Když zvolíme text příliš jednoduchý, ztratíme jejich pozornost také. Při práci se čtenářskými strategiemi je to o to důležitější, abychom mohli zvolit správný způsob, jak s textem pracovat.

Čtenářské strategie nemají pouze rozvíjet budoucí čtenáře. S jejich pomocí můžeme i my nakouknout do světa dětského vnímání a zjistit, jak se na pohádku a její příběh dívá ono. Někteří dospělí si neuvědomují, že to, co je jasné pro ně, nemusí být jasné dítěti. Když si s ním nebudeme povídat, nemáme mnohdy šanci to zjistit. Čtenářské strategie nám různým způsobem pomáhají propojit nás, kteří pohádku čteme, našeho posluchače i pohádku samotnou. Je však důležité si uvědomit, že ne každá strategie je vhodná pro každou pohádku, stejně jako není každá pohádka vhodná pro každého posluchače. Strategií máme sedm. Můžeme používat každou zvlášť nebo je nějakým způsobem propojit. Koželuhová (2022, s. 52) radí při práci se strategiemi postupovat takto:

„Krok 1: Výběr vhodného textu. Krok 2: Promyšlení, které pasáže jsou pro porozumění a pro prožitek klíčové a zároveň by jejich porozumění mohlo být pro některé děti obtížné. Krok 3: Výběr vhodných strategií. Krok 4: Příprava otázek, pomůcek, promyšlení průběhu předčítání. Krok 5: Vlastní předčítání textu dětem.“ Přičemž vlastně stejným způsobem bychom měli postupovat, i když budeme s pohádkou pracovat jiným způsobem.

Čtenářských strategií máme sedm. Každá má svou jednodušší i těžší podobu a při jejím začlenění do práce s pohádkou bychom se měli zamyslet nad způsobem jejího využití. Jednou z prvních strategií je **strategie propojování**. Abychom mohli příběhu porozumět, jednotlivá slova, postavy nebo situace si spojujeme s něčím, co známe. U dětí by tomu mělo být stejně. Ale i když my to děláme automaticky, děti to mají jinak. Ne vždy se jim propojí to, co slyší s něčím, co samy znají, někde slyšely nebo samy zažily. Když není dítě zvyklé si věci propojovat, nemusí se mu to podařit ani u pohádky. My mu s tím však můžeme pomoci kladením otázek, kterými si dítě propojí slyšenou pohádku s něčím, co zažilo nebo slyšelo. Jedná se o rovinu „já-text“ nebo „text-text“. (Koželuhová, 2022) Kde „já-text“ si spojíme něco z našeho života s textem. Bude-li se v pohádce mluvit o jahodové zmrzlině roztékající se na sluníčku, dítě si může vzpomenout na své léto a kornoutek zmrzliny, která na sluníčku rychle tála. Naopak při propojení „text-text“ si dítě v pohádce při zmínce o ježibabě může vybavit pohádku o perníkové chaloupce, kde se ježibaba snažila děti upéct a sníst. Dítě si tak vybaví, že ježibaba je zlá a v této pohádce tomu tak bude asi také. Strategie propojování je vhodná už pro nejmladší děti, které jednoduchou formou přivádí k přemýšlení o pohádce. Snažíme se u dětí vzbudit o pohádku zájem. Nasměrovat je, aby samy o pohádce začaly přemýšlet.

Druhou strategií je **vizualizace**. Při správné vizualizaci se dítěti při poslechu pohádky daří představit si postavy, scénu i příběh. Je k tomu však potřeba rozvinutá představivost dítěte. Když si dítě umí představit svého hrdinu, jak vypadá, co má na sobě, jestli je velký či malý, snáze se s ním ztotožní. Umí-li si představit prostředí, ve kterém se odehrává pohádka a děj samotný, snáze se do pohádky ponoří. Umí si pak lépe představit, co hrdina prožívá, jak se cítí, jestli se něčeho bojí. Při vizualizaci však nejde jen o to, co můžeme vidět. Představit si můžeme vůni buchty v mámině kuchyni, když se Honza chystal jít do světa. Děti se můžou vcítit do Jeníčka a Mařenky, kteří zůstali sami v lese a kolem nich je tma a ozývají se strašidelné zvuky. Nebo si představí, jaké to muselo být, když byl celý kraj zavalený lepkavou kaší z kouzelného hrnečku. Představit si můžeme mnohé, ale musíme s tím umět pracovat. My to v dospělosti

děláme automaticky, ale dětem se musí pomáhat. Můžeme pracovat s obrázky a vybírat ten, který je popisu v pohádce nejbližší. (Koželuhová, 2022) Přinést perníkové koření nebo upečené perníčky a děti mohou po čichu hádat, o čem pohádka bude. Pustit šumění lesa při vyprávění o Smolíčkovi, který v lese žil.

Další v pořadí je **strategie předvídání**. Aniž bychom si to sami uvědomovali, předvídání je součástí našeho každodenního života. *„Jde o dovednost odhadnout situaci co možná nejpřesněji, s využitím právě dostupných informací a našich dosavadních zkušeností. Při pohledu na oblohu se rozhodujeme, zda si vezmeme deštník.“* (Koželuhová, 2022, s. 32) Bez předvídání bychom nemohli uvažovat o jakékoli brzké či daleké budoucnosti. Ať se jedná o výběr knihy, autora nebo zpracování pohádky, vždy se zamýšlíme nad fakty, která známe a podle nich předvídáme, zda bude kniha dobrá. Spoléháme se na své znalosti a zkušenosti, které naše rozhodnutí vedou. Máme-li špatnou zkušenost s jedním z autorů dětských knih, přistupujeme i k dalším jeho dílům s nedůvěrou. Předpokládáme a předvídáme, že i další knížka nás nejspíš nezaujme. Předvídání podporujeme u dětí od mala, i když si to sami neuvědomujeme. Když dítě slyší, že my o něčem přemýšlíme, snaží se o tom přemýšlet také. (Koželuhová, 2022)

Díváme-li se společně každé ráno z okna, pozorujeme počasí a blížící se mraky a diskutujeme o možném dešti, dítě nás poslouchá. Pozoruje, jak předvídáme, jaké bude asi počasí. Samo se tak učí nad věcmi přemýšlet a pracovat s informacemi, které má. I když by se mohlo zdát, že jen sledujeme oblohu. U práce s pohádkou je to stejné. I když si to dítě neuvědomuje, když ho pohádka zajímá, chce vědět, jak skončí. Přemýšlí, co se stane, když Honza porazí draka. Předvídá, co se Honzovi během pohádky ještě stane, a jestli si s tím poradí. Strategie předvídání tím úzce souvisí se strategií propojování. Děti si spojují své zkušenosti se světem pohádek s tím, co by je mohlo tady v pohádce čekat.

U malých dětí můžeme rozvíjet představivost a schopnost předvídat několika způsoby. Pro děti je nejjednodušší předvídání z obrázků. Dává jim oporu, kterou potřebují. Nemusejí vymýšlet z hlavy, o čem by mohla pohádka být. Stačí jim podívat se na obrázek a povídat o něm. Nejprve se děti zaměřují na hlavní věci na obrázku, postupně se učí hledat detaily, které by mohly být důležité. Musíme mít na paměti, že i když my dopředu víme, o čem pohádka bude, děti to nevědí. Proto není žádná správná ani špatná odpověď při otázce: *„O čem by pohádka mohla*

být?“ Je důležité podporovat v dětech zájem o knížku, aby se nebály říct svůj nápad. (Koželuhová, 2022)

Čtvrtou čtenářskou strategií je **strategie usuzování**. Koželuhová (2022) tuto strategii doporučuje až pro děti od pěti let. U mladších dětí zůstáváme spíše u strategie předvídání, kde nemusí pracovat s tolika informacemi. Při usuzování jsou důležité informace a fakta, která víme. Pro malé děti je těžké s takovými informacemi pracovat. Neznamená to ale, že každé pětileté dítě umí s informacemi, které se v pohádce dozví, pracovat. S dětmi začínáme pracovat nejprve s obrázky, ve kterých mají oporu a postupně se můžeme dopracovat k usuzování při slyšeném textu.

U **strategie hodnocení**, jak by se na první pohled mohlo zdát, nejde o hodnocení pohádky jako takové. Děti se neučí říct, jestli se jim pohádka líbila. Strategie hodnocení vychází z práce s různými situacemi v pohádce, s postavami, které příběh provázejí. Děti se s pomocí otázek pokládaných učitelkou zamýšlejí nad jednáním postav. (Koželuhová, 2022) Co si děti myslí, když maminka použila kouzelný hrneček bez vědomí dcery? Nebo když Smolíček otevřel jezinkám i přes slib, který dal jelenovi? S dětmi bychom si měli povídat o tom, proč někdo něco dělá. Jinak se děti smíří s tím, že tak to v pohádce prostě je a dál se nad tím nezamyslí. Ale když si s nimi budeme povídat o tom, co je důležité, proč někdo něco dělá, proč se tak chová, děti se nad tím postupně začnou samy zamýšlet.

Předposlední strategií je **strategie kladení otázek**. U malých dětí zažíváme často otázky „Proč?“, které nám po chvilce začínají lézt na nervy a děti pak často odbydeme nějakou rychlou odpovědí, abychom měli klid. Bohužel mnohdy se pak stává, že děti se přestanou ptát, a to je špatně. Ony se nás tím nesnaží naštvat. Snaží se jen zjistit, jak svět kolem nich funguje, proč se co děje. Jak jinak se o tom mají dovědět, než když se nás zeptají? Při práci s pohádkou je to stejné. Když se nás děti zeptají, „Proč nechal tatínek Jeníčka a Mařenku v lese?“ není to proto, aby nás nachytaly. Naopak je to známka toho, že je pohádka zajímavá a chtějí vědět, proč se to stalo. Chtějí to pochopit.

Poslední je **strategie shrnování**, která je pro děti nejnáročnější. I pro nás dospělé bývá shrnutí těžké. Máme-li ve zkratce říct, o čem byl film, mnohdy nevíme jak na to. Zamotáme se do zápletky nebo začneme detailně popisovat scénu, která se nám líbila, i když pro příběh klíčová nebyla. Děti to vidí stejně. Každého zaujme při poslechu pohádky něco jiného, co si zapamatuje. Úkolem učitelky je děti vést při povídání si o pohádce. Koželuhová (2022)

doporučuje sestavení si například grafického záznamu, kde děti dokončují věty: Kdo, Co, Protože, A tak, Nakonec. Dítě se tak učí, co je důležité o pohádce a příběhu vědět. Musíme na to však jít opět postupně. Při dříve zmíněných strategiích se děti zaměřují na detaily. Tady naopak se musí zaměřit pouze na to důležité a podstatné, a to pro ně může být komplikované.

2. Shrnutí teoretické části

I když se odborníci liší v definici pohádky, na její důležitosti v předškolním vzdělávání se shodnou všichni. Při práci s pohádkou v mateřské škole si můžeme vybrat z několika variant způsobu práce, ale vždy bychom si měli pohádku dopředu přečíst a připravit. Ať se jedná o lidové znění pohádky nebo její moderní zpracování, vždy bychom si měli promyslet, co může pohádka dětem přinést, co je naším cílem a záměrem a proč jsme si pohádku vybrali. Je také nutné se vždy podívat na skupinu, se kterou budeme pracovat, a podle toho zvolit správný přístup k pohádce a jejímu využití. V neposlední řadě se nesmíme ani zapomenout poohlédnout po různých zněních námi vybrané pohádky. Nemusíme se bát vzít pohádku moderní nebo lidovou s autorskou úpravou. Jen s takovou pohádkou budeme pracovat jinak, protože ji děti nejspíše nebudou znát.

Praktická část

1. Cíle šetření a výzkumné otázky

Své šetření jsem zaměřila na přípravu lekcí s využitím parodické pohádky pro děti předškolního věku. Cílem práce bylo zjistit, zda a jak je možné využít parodickou pohádku v mateřské škole, a jaké použít metody pro její lepší pochopení dětmi.

K dosažení toho jsem si stanovila tyto dílčí kroky:

1. najít vhodnou literární předlohu pro tvorbu lekcí
2. navrhnout lekci s využitím různých metod pro lepší pochopení pohádky ze strany dětí
3. realizovat a reflektovat navržené lekce.

V návaznosti na cíle šetření jsem si stanovila tyto výzkumné otázky:

Hlavní výzkumná otázka:

1. Jak je možné využít parodickou pohádku při práci s dětmi v mateřské škole?

Dílčí výzkumné otázky:

2. Co pomáhá dětem porozumět, že jde o parodii?
3. V jaký moment si děti uvědomí, že se jedná o parodickou pohádku?

2. Výzkumné metody, sběr a analýza dat

Pro svůj výzkum jsem si vybrala kvalitativní přístup, kdy jsem jako metodu sběru dat využila metodu pozorování a analýzy videozáznamů a metodu rozhovoru s dětmi. Abych předešla nesrovnalostem při porovnávání realizovaných lekcí ve třídách, domluvila jsem si předem v mateřských školách souhlas s pořízením videozáznamu. Později jsem měla možnost si záznam prohlédnout a s pomocí poznámek vše analyzovat.

Při pozorování jsem sledovala předem stanovená kritéria, kterými byla **pozornost** dětí, jejich **reakce při setkání se s odlišnostmi** parodické pohádky od původní verze, **znalost lidových pohádek** a **zaujetí při aktivitách**. Při závěrečném hromadném rozhovoru s dětmi jsem sledovala **rozhodnost dětí v odpovědích**, **angažovanost při práci s obrázky** a **iniciativu při mluvení o pohádce**.

Lekce byly realizovány na jaře roku 2022. V každé třídě jsem byla jen jednou během lekce. Před každou lekcí jsem po předchozí domluvě s paní učitelkou přišla o něco dříve, abych měla možnost se s dětmi trochu seznámit. Při realizaci lekcí pro mě byla těžká nejen neznalost dětí ve třídě, ale i prostoru, kde jsem s dětmi pracovala. Dopředu jsem nevěděla, jak jsou třídy velké, jak jsou rozvržené nebo jaké mají vybavení. Proto jsem se snažila lekci udělat prostorově nenáročnou. Zároveň jsem měla snahu pracovat s prostorem dané třídy i případným vybavením. V rámci přípravy lekce jsem se inspirovala v literárních i internetových zdrojích. Hledala jsem inspiraci nejen pro aktivity, ale i pro pomůcky, které by si děti mohly samy vzít do rukou a během lekce s nimi pracovat různými způsoby.

Získaná data jsem analyzovala pomocí otevřeného kódování pomocí tužky a papíru podle níže uvedených kritérií. Následně jsem výsledky jednotlivých tříd porovnávala a na základě shod a rozdílů formulovala odpovědi na výzkumné otázky.

Kritéria pozorování skupiny dětí:

1. Pozornost – délka udržení pozornosti při aktivitách
2. Aktivita – zapojení dítěte do aktivit
3. Paměť – zapamatování si pohádky, jejích postav a dějové posloupnosti
4. Začlenění – zapojování celé třídy nebo jen části skupiny
5. Uvědomění si – sledování prvního projevu uvědomění si odlišnosti pohádky ze strany dětí
6. Vyjádření názoru – sledování, zda děti dokáží vyjádřit svůj nápad či myšlenku.

3. Charakteristika výzkumného vzorku

Lekci jsem realizovala ve třech mateřských školách. Pro svůj výzkum jsem si volila mateřské školy ze stejné části města Plzeň – Bolevec. Snažila jsem se zvolit takové mateřské školy, kde jsou děti z podobné socio-kulturní vrstvy. Vždy se jednalo o předškolní třídu, kde bylo jen pár dětí mladších nebo s odkladem školní docházky; většinu třídy tedy tvořily děti ve věku 5–6 let, aby bylo možné porovnávat výsledky z jednotlivých tříd. Každá třída byla z jiné mateřské školy, abych měla možnost vyzkoušet si lekci v různých prostředích.

S paní učitelkou z dané třídy jsem se vždy dopředu spojila, abych se jí zeptala na složení třídy, denní harmonogram třídy a na možné další důležité informace, které bych měla o skupině

vědět. Pomohlo mi to, abych věděla, na co se připravit. Lekci jsem pro děti nijak neupravovala, ale věděla jsem dopředu, že když do třídy chodí více menších dětí, musím některé aktivity vysvětlit dětem podrobněji, aby je pochopily i ty mladší. Navíc jsem mohla upravit časové rozmezí některých aktivit. Komunikace šla dobře se všemi učitelkami, kromě paní učitelky z první mateřské školy. Paní učitelka mi toho dopředu o třídě moc neprozradila a na mou otázku, jaký mají denní režim, mi odpověděla slovy „jako všude jinde“.

Do všech navštívených tříd je přihlášeno průměrně 24–25 dětí. Při realizaci bylo přítomno 16–19 dětí. I když jsem byla v kontaktu s učitelkami před zahájením lekcí, nikdy jsem v žádné z tříd nebyla. Před realizací lekce mě děti neznaly a i já je viděla ten den poprvé. Teprve na místě jsem se s nimi seznamovala a snažila se zapamatovat si jejich jména.

Třída	Počet přítomných dětí	Složení třídy	Vzdělání učitelek	Praxe učitelek	Zkušenost s klasickými pohádkami	Zkušenost s dramatickou výchovou
A	17 dětí	10 předškolních dětí 5 děti s odkladem školní docházky 2 mladší děti	1. uč. Středoškolské vzdělání	30 let v MŠ	Předčítání před spaním	Tvorba besídky pro rodiče
			2. uč. Střední pedagogické vzdělání	10 v MŠ		
B	16 dětí	11 předškolních dětí 3 děti s odkladem školní docházky 2 mladší děti	1. uč. Střední pedagogické vzdělání	15 let v MŠ	Předčítání před spaním, začlenění i v dalších činnostech	Začlenění prvků dramatické výchovy, aniž by o tom učitelky věděly
			2. uč. Střední pedagogické vzdělání	8 let v MŠ		
C	19 dětí	10 předškolních dětí	1. uč. Střední pedagogické vzdělání	38 let v MŠ	Předčítání před spaním, vystoupení	Snaha o začlenění prvků

		5 dětí s odkladem školní docházky 4 mladší děti	2. uč. Studentka PedF ZČU	1 rok v MŠ	pro rodiče, tématika při různých akcích MŠ	dramatické výchovy do práce s dětmi
--	--	---	---------------------------------	---------------	---	--

Tab. 1: Přehled charakteristik výzkumného vzorku

3.1 Charakteristika třídy A v 1. MŠ

Ve třídě je aktuálně zapsáno 24 dětí. Ve třídě mají dvě paní učitelky. Zkušenější paní učitelka má středoškolské vzdělání a pracuje v mateřské škole přibližně 30 let. Druhá paní učitelka má vystudovanou střední pedagogickou školu a v mateřské škole učí 10 let.

V den mé návštěvy bylo přítomno 17 dětí, z toho 10 předškolních, 5 s odkladem školní docházky a 2 mladší děti. Jeden z nejmladších chlapců je vnuk paní učitelky, což si myslím, že ve výsledku hodně narušovalo práci ve skupině.

Děti jsou zvyklé spolupracovat, ale spíše při jednotlivých pohybových hrách než v ucelených blocích. Bylo vidět, že děti rády hrají různé hry, ale nejsou zvyklé se delší dobu soustředit. Jakmile byla nějaká hra o něco delší, nebo měly zůstat na místě a jen poslouchat, byl to pro mnoho z nich problém.

Při rozhovoru s učitelkami jsem zjistila, že za dramatickou výchovu paní učitelky považují nacvičení besídky na konci školního roku pro rodiče. S klasickými pohádkami s dětmi pracují většinou způsobem předčítání před spaním. Vnuk paní učitelky téměř celou lekci nespocoval. Když ho něco nebavilo, začal vyrušovat a strhával tak na sebe pozornost dalších dětí. Při mém pokusu o uklidnění mi bylo paní učitelkou sděleno: „*Nechte ho být, on je prostě takový. Když bude chtít, zapojí se.*“ Bohužel si téměř celou lekci jen hrál a někdy se k němu přidávaly i ostatní děti.

3.2 Charakteristika třídy B v 2. MŠ

Ve třídě je zapsáno 25 dětí. Při mé návštěvě bylo přítomno 16 dětí. 11 předškolních, 3 s odkladem školní docházky a 2 mladší děti. Do třídy je přihlášena holčička s fyzickým handicapem, která během mé návštěvy nebyla přítomna, a holčička s odlišným mateřským jazykem (OMJ), která byla přítomna i během mé návštěvy.

Ve třídě jsou dvě paní učitelky a jedna asistentka, která však dochází pouze tehdy, když je přítomna holčička s fyzickým handicapem. Ve třídě je dále paní učitelka s 15 lety praxe

v mateřské škole a středoškolským pedagogickým vzděláním. Druhá paní učitelka je v mateřské škole přibližně 8 let a má také středoškolské pedagogické vzdělání.

Paní učitelky byly velice milé a vstřícné. Upozornily mě na holčičku s fyzickým handicapem, která by mohla být během mé návštěvy přítomna, i na holčičku s OMJ. Poradily mi však, abych se tím nijak neznervózňovala.

Holčička s fyzickým handicapem se prý krásně zapojuje do každé aktivity, kterou zvládne, a ve třídě je dobře přijímaná.

Holčička s OMJ nechodí do třídy od začátku školního roku, ale přišla až těsně před Vánoci. S paní učitelkou se někdy dorozumívají anglickým jazykem, ale holčička spíše moc nemluví. Při aktivitách a různých činnostech ve třídě většinou kouká, co dělají ostatní děti, a podle toho se snaží začlenit. Když jsem byla na praxi ve třídě, tak tam holčička chodila třetím měsícem a paní učitelka říkala, že dělá pokroky. Žádného pomocného asistenta ve třídě pro holčičku nemají, ale paní učitelky se jí hodně věnují. Bohužel sama holčička se ve třídě moc neprojevuje. Našla si ve třídě jednu kamarádku, se kterou si hraje, ale když ta není přítomna, tak si holčička hraje sama a straní se ostatních dětí.

Paní učitelky s dětmi hodně pracují, snaží se jim připravovat pestré aktivity, které děti rozvíjí v mnoha směrech. Myslím si, že aniž by to paní učitelky věděly, tak dětem jistou formou dramatickou výchovu zprostředkovávají. Po mých přesnějších dotazech mi sdělily, že s touto formou práce u dětí nemají zkušenosti, a tudíž ji s dětmi neprovozují. Ovšem poté, co jsem měla možnost vidět, jak děti na některé aktivity během lekce reagují a jak spolupracují, myslím si, že pro ně nebyly některé aktivity nové a paní učitelky je s nimi dělaly, aniž by věděly, že se jedná o prvky dramatické výchovy.

Třída pozitivně reagovala po celou dobu a těšila se vždy na další aktivity. Při závěrečném rozhovoru bylo vidět, že děti jsou zvyklé si mezi sebou i s učitelkami hodně povídat a říkat své názory. S klasickými pohádkami paní učitelky často pracují. Snaží se je začlenit jako předčítané pohádky před spaním i do běžné práce s dětmi.

3.3 Charakteristika třídy C ve 3. MŠ

Do třídy je přihlášeno 24 dětí, z toho 15 předškolních, 6 s odkladem školní docházky a 3 mladší děti. Během mé praxe bylo přítomno 19 dětí – 10 předškolních, 5 dětí s odkladem a 4 mladší děti.

Ve třídě jsou dvě paní učitelky. Služebně starší paní učitelka má střední pedagogické vzdělání a v mateřské škole pracuje 38 let. Druhá paní učitelka je v mateřské škole druhým rokem a je studentkou PedF ZČU.

Třída spolupracuje dobře. Děti jsou zvyklé na různé návštěvy, které do mateřské školy chodí – ať už se jedná o studentky vysokých škol nebo odborníky zabývající se různými výzkumy. Děti jsou tak zvyklé na nové lidi.

S klasickými pohádkami se snaží paní učitelky s dětmi hodně pracovat. Předčítají dětem pohádky před spaním, začleňují je do vystoupení pro rodiče a při různých akcích pořádaných jejich mateřskou školou se inspiroují jejich tematikou. Snaží se také začlenit nějaké prvky dramatické výchovy, ale spíše okrajově. Při hovoru mi prozradily, že se jim principy dramatické výchovy líbí, jen je ještě neumí vždy přímo začlenit do práce s dětmi.

4. Realizace lekcí a jejich reflexe

4.1 Realizace ve třídě A

Svou lekci (obsah lekce viz Příloha 1) jsem jako první realizovala ve třídě A.

Po přivítání se s dětmi a představení od paní učitelky, jsem si děti dala do kroužku, utišila je a zeptala se jich, jestli vědí, proč jsem do jejich školky přišla na návštěvu. Děti se na mě chvěly jen dívaly. Následně se jeden chlapec zeptal, jestli jsem jim přinesla nějaký dárek. Možná ho zmátla taška, ve které jsem měla schovaný šátek.

Aktivita s hmatovým pytlíkem děti zaujala. Některé děti se bály do pytlíku ruku strčit, ale stačila chvilka a už prozkoumávaly, co se v něm nachází. Bohužel děti nezvládly být potichu až do konce, takže už v polovině někdo začal vykřikovat, že ví, co se v pytlíku nachází. Další děti je začaly okřikovat, ať toho nechají, že to nesmí říkat. Zbylé děti už byly otrávené, že vědí, co je v tašce, a tak nemá smysl do ní sahát. Přesvědčila jsem je, že jejich kamarádi se mohou mýlit, a proto by si měly samy do tašky sáhnout a zkusit zjistit, co se uvnitř nachází.

O předmětu v tašce (šátku) toho moc nevymyslely. Až při mém doptávání, zda je předmět tvrdý nebo měkký, jestli je příjemný na dotek nebo ne, zda je velký nebo malý, zvládly děti odpovídat a vybrat si jednu z variant. Následně se snažily tipovat věci, které o předmětu vědět nemohly – jakou má barvu, jestli má nějaký obrázek nebo je jednobarevný. U toho se zvedla

nová vlna rozepře mezi dětmi, protože každý tvrdil něco jiného a navzájem se začaly překřikovat. Vysvětlili jsme si, že nic z toho vědět nemůžeme, protože jsme předmět ještě neviděli.

Po této zkušenosti mě mile překvapilo, když děti zvládly vymyslet mnoho způsobů, jak můžeme šátek uvázat. Z pohádek je napadla Červená Karkulka a pohádka o čertech, na žádnou konkrétní si však nevzpomněli.

Ve druhé části, kdy jsme si o pohádce začali povídat, se ukázalo, že děti pohádku o Červené Karkulce znají, neboť téměř všichni začali stejně. Věci do košíčku přinesli všichni, i když čtyři děti měly problém pochopit, co po nich chci. Přinesly věci z kuchyňky a obchůdku a pár dětí přineslo hračku nebo míček. Věci jsme si pojmenovali a u každé řekli, jestli by byla vhodná do košíčku jako dárek pro babičku. Vše jsme naskládali do košíčku a mohli jsme vyrazit na cestu k babiččině chaloupce.

Myslela jsem si, že se dětem bude procházka po lese líbit, ale bohužel podobnou hru měli těsně před svačinkou s paní učitelkou a hra se tak stala pro děti opakovanou a některé děti začaly během ní vyrušovat. Chůze do rytmu dělala dětem problémy. Některé děti se snažily, ale většina tempo bubínku neřešila. Chodily si a skákaly, jak se jim zachtělo. Během přeskakování přes pařez jsme měli bohužel srážku dvou chlapečků, ale nikomu se naštěstí nic nestalo a oba se během chvilky opět přidali do hry k ostatním. Myslím si, že tahle aktivita byla pro děti zlomová. Tím, že ji dělali chvilku před tím, tak je přestala rychle bavit, a i když jsem ji udělala o něco kratší, úplně vynechat jsem ji nechtěla a nemohla.

Třetí část jsme začali hádankou, kterou uhádly dřív, než jsem ji stihla doříct. Neřekla jsem jim, že už řekly správnou odpověď a nechala jsem je ještě chvilku hádat. Byla jsem zvědavá, co vymyslí. Napadl je vlk (kvůli pohádce o Červené Karkulce) a medvěd a liška (protože žijí v lese). Pokaždé, když řekly nějaký tip, jsme si hádanku zopakovali a zkoumali jsme, jestli popis sedí nebo ne: Má medvěd/liška/vlk parohy? Vysvětlili jsme si, co znamená jít na pastvu a co jmenovaná zvířátka jedí. Když jsme se opět dopracovali k jelenovi, napadlo děti hned, že bude mít zlaté parohy. Říkala jsem si, že by pohádku o Smolíčkovi mohly znát.

Skupinová hra v roli pro ně byla těžká. Do čela skupiny se postavila tři děvčata, která odpovídala za všechny, a ostatní děti spíš přikyvovaly. Ale potom si chlapci z toho začali dělat

legraci. Možná proto, aby na sebe upoutali pozornost. Dívky se na chlapce začaly mračit a všichni se začali navzájem překřikovat.

Ve **čtvrté části** s dětmi nebylo nic těžkého. Bušení na „dveře“ a volání děti bavilo, jen potom nebyly chvíli k utišení. Když nám nikdo neodpovídal, napadlo děti volat ne na babičku, ale na vlka, který už babičku nejspíše snědl. Jeden z chlapců dokonce nahlas zachrápal, jako když uvnitř chrápe vlk, a řekl, že bychom proto měli vyrazit dveře a babičku vysvobodit. Když jsme se však ještě jednou zaposlouchali, chrápání už se neozvalo. Nakonec jsme s dětmi usoudili, že v domku nikdo není. Jedna holčička řekla, že můžeme jít babičku hledat, ale nevěděli jsme kam, tak jsme se rozhodli na ni před chaloupkou počkat.

Co to znamená, když slunce kreslí dlouhé stíny, děti nevěděly. Snažila jsem se jim to přiblížit tak, aby je to napadlo samotné, ale v tu chvíli mi do toho skočila paní učitelka a rovnou jim to řekla, abychom mohli rychle pokračovat.

Popis obrázku (viz Příloha 2) v **páté části** byl pro děti nejtěžší. První se na obrázek podíval a jen mlčel. Potom chtěla jít holčička. Obrázek viděla, ale nic o něm neřekla. Tak jsem jí poradila, ať poví, kolik jich na obrázku je, nebo co mají na sobě. Po slově „tři“ ze sebe nevydala ani hlásku a šla si sednout zpátky k ostatním dětem.

Postupně šlo obrázek popisovat pět dětí. Řekly, kolik vidí postav, co mají na sobě, že jsou neučesané a mají dřavé ponožky. Musela jsem jim hodně pomáhat a radit jim, na co se mohou zaměřit. Nakonec jsme to však zvládli a děti zjistily, že se jedná o Jezinky. Vysvětlili jsme si, kdo to Jezinky jsou, kde žijí, co dělají a proč se jich všichni bojí.

Při následném volání o pomoc je napadla jako první babička. Možná proto, že té jsme bušili na dveře chaloupky, možná proto že jsou děti zvyklé volat o pomoc nějakého člena rodiny... Potom je napadl vlk, kterého však Karkulka v této pohádce nepotkala. Děti potom říkaly, že vlk mohl sežrat babičku, a proto by spíše Karkulku slyšel. Ale jestli by jí přišel na pomoc, to nevíme. Pak jsme volali na myslivce, maminku a nakonec, když jsme se vrátili o kousek zpátky a vzpomínali jsme, koho Karkulka v lese potkala, zavolali jsme na jelena se zlatými parohy. Většina dětí volala: „Jelene se zlatými parohy!“ nebo „Jelene!“. Ale našlo se pět dětí, které rovnou volaly říkankou, kterou se volá na jelena ve Smolíčkovi.

V **šesté části** mi přišla paní učitelka říct, že musíme rychle končit, protože jsou domluvené s paní učitelkou z vedlejší třídy a půjdou spolu na procházku. Dala mi tak pět minut na

dokončení celého příběhu. Velmi mě to překvapilo, protože jsem si dopředu s paní učitelkou domlouvala, kolik času na lekci potřebuji, a několikrát mi řekla, že je to v pořádku. Bohužel jsem tedy nemohla realizovat celou lekci a poslední část jsme s dětmi prošli v dosti zkrácené verzi. Byla to škoda, protože si myslím, že vymýšlení plánu „útoku“ na Jezinky by děti, a zvláště chlapce, mohlo bavit.

Místo toho, abych dětem pohádku usekla, jsem si s nimi příběh dovyprávěla. Povídali jsme si o všem, čím si Karkulka ještě prošla, ale už jsme si pohádku bohužel nemohli prožít. Chlapce to přestalo rychle bavit a jen co slyšeli slovo procházka, chtěli jít co nejrychleji ven.

Jezinky bychom porazili pomocí jelenových zlatých parohů, které jsou podle dětí kouzelné, a tak by jelen nad Jezinkami snadno vyhrál. Děti správně vytušily, že po návratu k babiččině chaloupce najdou v posteli spícího vlka, a většina se shodla na rozpárání vlkova břicha, abychom babičku a chlapce uvnitř vysvobodili.

Překvapilo mě, že i když děti poznaly jelena se zlatými parohy a Jezinky, dělalo jim velký problém pojmenovat Smolíčka. Místo toho stále opakovaly Budulínka. Někdo přišel i s Otesánkem. Ale na Smolíčka si nevzpomněly, nakonec jim to řekla paní učitelka.

Na závěr už jsem si s dětmi jen rychle popovídala o pohádce, ale neměla jsem bohužel tolik času, kolik bych chtěla.

V **osmé části** jsem si s dětmi sedícími v kroužku na koberci chvíli povídala o pohádce. Vše bylo bohužel ztížené paní učitelkou, která mi stále opakovala, že už potřebuji jít na procházku, protože na ně druhá třída čeká.

Při rozhovoru děti zmínily, že znají jinou verzi pohádky. Takovou, ve které není jelen se zlatými parohy ani Karkulku neunesou Jezinky. Některé děti znaly klasickou starou verzi. Jeden chlapec pak pověděl, že zná: „*Tu s veverkou*“. K tomu se přidalo dalších asi pět dětí. Po bližším doptávání se jsem zjistila, že myslí animovanou pohádku „Karloolka“.

Vymyslet pohádku, ve které je jelen, bylo pro děti těžké. Nikdo z dětí si na pohádku o Smolíčkovi nevzpomněl.

Konečná práce s obrázky děti moc nezaujala. Většina dětí si už jen přála moct jít ven s druhou třídou a mé otázky nevnímala. Povídaly si se mnou více méně jen tři holčičky. Ty naopak pohádka zaujala a snažily se přijít na to, co se s pohádkou stalo. „*Je nějaká divná, taková*

popletená“ zaznělo nakonec od šestileté holčičky. Víc už jsem s dětmi bohužel nestihla, protože paní učitelka s nimi odešla ven.

Shrnutí realizace ve třídě A:

Děti byly hodně neposedné. Měla jsem pocit, že nejsou moc zvyklé se soustředit a pracovat s ucelenými bloky (což mi potvrdila i paní učitelka). Prý s nimi pracuje tak 20 minut a pak už jsou nezvladatelné, tak jim dá volno. Děti (hlavně chlapci) tam celou dobu vyrušovaly. Snažila jsem se je uklidňovat, ale ani když je napomínala paní učitelka, neposlouchaly. Zpětně jsem se dozvěděla, že jsou podle ní prostě někdy nezvladatelní, tak to prý potom už nechává být. Což mi nepřijde správné. Víím, že chtějí žít trochu vlastním životem, ale zároveň si myslím, že jako předškoláci už by se měli umět nějakou dobu soustředit.

Pro mě byl problematický i vnuk paní učitelky, který celou lekci narušoval. Téměř každou aktivitu jen běhal, křičel a nikoho neposlouchal. Bohužel byl asi zvyklý, že mu u babičky/paní učitelky hodně věcí projde. Snažila jsem se děti zaujmout, snažila jsem se aktivity neprotahovat a upravit je tak, aby je to bavilo (samozřejmě jen částečně, aby lekce zůstala pro můj výzkum většinově stejná).

Je těžké být v nějaké třídě jen na chvilkovou návštěvu. Děti mě neznají a ani já nevím, jak pracují. Ovšem přijde mi, že když mi po 15 minutách paní učitelka řekne, že děti nejsou zvyklé delší dobu pracovat v kuse, tak že toto (jelikož se jednalo o předškoláky) nebylo úplně správné.

Lekci jsem bohužel nemohla dokončit. I závěrečné povídání s dětmi tím bylo ovlivněné. Že se jedná o popletenou pohádku, ve které je něco špatně, si děti uvědomily v lese, kde potkala Karkulka místo vlka jelena. Přišlo mi, že děti pohádku O Červené Karkulce znají, a u pohádky o Smolíčkovi jsem měla ze začátku stejný pocit. Zvláště, když děti věděly, že náš jelen má zlaté parohy. Navíc na téměř první pokus uhádly Jezinky, které Karkulku ukradly. Ovšem Smolíčka už pojmenovat nedokázaly. Možná už nepatří mezi klasické pohádky, které se dětem vyprávějí nebo čtou před spaním.

S kartičkami jsem nakonec na závěr pracovala s celou skupinou. Začala jsem tak v první školce a v ostatních jsem to zopakovala. Myslím si, že to nebylo na škodu. Děti se tak vzájemně při odpovědích mohly doplňovat. Zároveň však ale neměly tolik možnosti se vyjádřit ti, co se ve skupinových aktivitách spíše neprosazují a drží se v ústraní.

Bohužel i když jsem se snažila komunikovat aspoň s těmi, u kterých jsem si myslela, že je pohádka se mnou bavila (přibližně šest dětí), při závěrečném povídání si nad obrázky se mnou nikdo moc nemluvil. Někteří chlapci už běhali po třídě a jiní po sobě lezli. Dívky na tom byly podobně. Všichni už byli natěšení na procházku.

4.2 Realizace ve třídě B

Při mé návštěvě ve třídě B jsem se po příchodu přivítala s paní učitelkami a s dětmi ještě před svačinou. Chvilku po mém příchodu šly děti svačit a já měla chvilku na to, podívat se po třídě a herně.

Po svačině jsem si děti vzala rovnou do herny na koberec a začala si s nimi povídat. Nejprve jsem se dětem představila a poprosila je, aby se mi také představily po kroužku. I když jsem si nedokázala zapamatovat jména všech dětí, tak aspoň u některých se mi to povedlo.

Poté jsem dětem ukázala svou zelenou tašku a zeptala se jich, co si myslí, že v tašce je. Jeden z chlapců navrhl, že by tam mohl být schovaný poklad. Jiného napadlo, že je tam určitě nějaký dárek pro ně, a jedna z holčiček (s odkladem školní docházky) pověděla, že nemůžou vědět, co uvnitř je, dokud jim to neukáží. Řekla jsem, že má samozřejmě pravdu, že mohou zatím hádat, co by v tašce mohlo být.

Při sahání do tašky se některé děti usmály a jiné naopak zamračily. Možná některé poznaly, co by v tašce mohlo být a jiným to naopak nic neříkalo. Holčička s OMJ vypadala, že tomu moc nerozumí, ale do tašky si sáhla a pak se dívala po ostatních dětech, co má dělat dál. Když jsem se dětí zeptala, co bychom o předmětu v tašce mohli říct, odpověděly, že je to něco měkkého. Poté někdo řekl, že to bude nějaké oblečení, a další děti pak hádaly, jaký kus oblečení by v tašce mohl být. Při bližším doptávání se na příjemnost, tvrdost nebo hebkost předmětu už děti odpovídaly jedno přes druhé. Nikdo z dětí neřekl, jakou by mohl mít předmět barvu.

Při vymýšlení pohádek s využitím šátku se zapojily téměř všechny děti. Někdo navrhl pohádku s čerty v pekle, někdo jiný pohádku o babičce, která vypráví další pohádky. Padly i návrhy na pohádku o kůzlátkách nebo třech prasátkách, kde mělo každé prasátko prý jinou barvu šátku a jeden byl určitě červený. Vzpomněly si i na pohádku O Červené Karkulce, ale nemohly se shodnout, jestli může být o Červené Karkulce, když neměla červený šátek, ale červenou čepičku nebo kapuci. Tak jsme si s dětmi vysvětlili, co je to karkulka.

Na začátku **druhé části** začal jeden chlapec (předškolák) vyprávět: „*Žila byla jedna holčička a té se říkalo Červená Karkulka, protože nosila na hlavě přesně takovou červenou karkulku. Jednou ji maminka poslala do lesa za babičkou na návštěvu a dala jí na cestu košík plný dobrot.*“ Ostatní děti při vyprávění chlapce se zaujetím poslouchaly. Když jsem ho zastavila, napjatě čekaly, co bude dál.

Věc do košíčku přinesl každý a zvládl ji i správně pojmenovat. Děti měly ve třídě kuchyňku i obchůdek, takže se každý vydal na jedno z těchto míst a něco přinesl. Holčička s OMJ se dívala na ostatní, co nosí a poté si po vzoru jedné ze spolužaček vzala jablíčko a šla zpátky za námi. Při pojmenovávání předmětu řekla jablko anglicky a jeden z chlapců sedících vedle ní řekl, že to znamená jablko.

Chůze v lese děti bavila a samy začaly po chvilce vymýšlet, co jsme v lese ještě mohli dělat a koho bychom mohli potkat.

Ve **třetí části** při setkání s jelenem byly děti rozpačité. Na hádanku zjistily odpověď na třetí pokus. Nejprve padl návrh na vlka a potom na čerta, možná kvůli parohům, které si holčička spletla s rohy. Jeden z mladších chlapců se zeptal, jak vypadá jelen a ostatní děti mu ho pěkně popsaly. Na obrázku si jeden z chlapců hned všiml zlatých parohů a rovnou přišel s větou: „*Ten je od Smolíčka.*“

Ve společné roli Karkulky se vedení celé třídy ujali tři předškoláci – jeden chlapec a dvě dívky. Odpovídali jelenovi na otázky tak, jak si pamatovali z pohádky.

U babiččiny chaloupky ve **čtvrté části** se děti daly hned do ťukání. Každý ťukal, kde mohl, a všechny děti volaly na babičku. Z chaloupky se však nic neozvalo. Zkusili jsme zaťukat hlasitěji, ale stále se nic neozývalo. Jednu z holčiček napadlo zavolat ne na babičku, ale na vlka. V chaloupce však bylo stále ticho. Čekaly jsme před chaloupkou, jestli se něco stane a jedna z holčiček si začala zpívat. Přidalo se dalších pár dětí a nakonec písničku „Skákal pes“ zpívala celá třída. Nechala jsem děti písničku dozpívat a v pohádce jsme pokračovali po ní.

Na otázku „*Co to znamená, když nám slunce kreslí dlouhé stíny?*“ mi odpověděl jeden z chlapců s odkladem školní docházky.

Pátá část s popisováním obrázku dětem dělala problém. První holčička dokázala popsat dětem, že jsou na obrázku tři postavy. Další dva chlapci pak přišli postupně k obrázku, podívali se, ale nic neřekli. Až třetí chlapec se na kartičku podíval a zvládl říct, že: „*Na obrázku jsou tři*

asi holky. Všechny jsou naštvané. Mají staré šaty s dírami. Žádná není učesaná.“ Potom se na mě chlapec obrátil, jestli to stačí, a šel si sednout k ostatním dětem. Děti si už asi uměly představit, kdo na obrázku je, ale nedokázaly Jezinky pojmenovat. Nakonec jsem jim to řekla a asi šest dětí reagovalo slovy: „*A jo vlastně.*“

Volání bylo hned od začátku na jelena, jen děti zkoušely, jak by na něho mohly volat. Nejprve jsme volali „*Jelene, jelene!*“ ale nikdo se neozval. Pak se mě děti zeptaly, jak se na takového jelena volá, a když jsem začala říkat krátkou básničku, tak se už během druhého verše děti přidaly a volaly se mnou. Ani se to nemusely učit. Holčička s OMJ nás chvíli pozorovala, ale pak zkoušela volat něco s námi, i když neříkala to stejné jako my, ale něco podle sebe.

Při druhé skupinové roli v **šesté části** nemluvily už jen tři děti, ale zapojila se polovina třídy. Odpověděly Jezinkám rychle. Při mé otázce na pocity Karkulky bylo nejprve chvíli ticho, ale pak jedna z předškolních holčiček řekla, že se holčička možná bála. Její spolužák jí dal za pravdu, že se bála určitě, protože nevěděla, kde je.

Když jsme měli znovu volat o pomoc, tak se jeden z chlapců zeptal, jestli tím nenaštve Jezinky, když budeme v jeskyni volat o pomoc. Ostatní děti o tom přemýšlely, ale pak přišly s tím, že Jezinky stejně chtějí Karkulku sníst a takhle by Karkulku mohl aspoň někdo možná zachránit. Volali jsme tedy na jelena, který přišel Karkulku zachránit.

Při vymýšlení plánu na záchranu Karkulky se děti shodly na tom, že jelen se zlatými parohy je král všech jelenů, a proto nepotřebuje další jeleny na pomoc. Naopak by mu prý „*Mohli překážet.*“ Děti vymyslely, že jelen vyláká postupně ven Jezinky podobně, jako když babička s dědečkem zachraňovali Budulínka. Když už zbývala v jeskyni poslední Jezinka, jelen vrazil dovnitř, Jezinku porazil a Karkulku zachránil.

Sedmá část zpátky u chaloupky babičky šla rychle. Děti odhalily vlka v posteli a rozhodly, že zachránit babičku z jeho břicha by měl jelen. Jak se chlapec, kterého vlk snědl jmenuje děti vymyslely rychle. První nápad byl sice Budulínek, ale chvíli na to jeden z mladších chlapců řekl, že je to určitě Smolíček od jelena se zlatými parohy. Děti se Smolíčka samy zeptaly, jak se dostal do vlkova břicha a Smolíček jim to řekl. Že má pak odejít Smolíček s jelenem a Karkulka zůstane s babičkou, to už bylo dětem jasné.

Po ukončení pohádky jsme si na **osmou část** sedli s dětmi do kroužku na koberec, abychom na sebe všichni viděli. Děti si se mnou povídaly. Holčička s OMJ se na nás dívala a poslouchala,

i když asi nerozuměla. Ani já ani paní učitelka jsme jí to však nepřekládaly, abychom nerušily ostatní děti.

Děti se shodly na klasické verzi pohádky O Červené Karkulce. Jedna holčička pak řekla, že ji viděla i v televizi s maminkou, jiný chlapec pak řekl, že mu ji doma vypráví babička. Že je tahle pohádka v něčem jiná děti odsouhlasily, ale v čem, pro ně bylo těžké vymyslet. Až pak jeden z předškoláků řekl, že: „*Nemá tam být ten jelen, ani Smolíček, ani ty ježibaby.*“ Ostatní děti s ním souhlasily. „*A chybí tam myslivec,*“ dodala ještě holčička.

Pohádka O Smolíčkovi je při hledání jelena v dalších pohádkách napadla rovnou. Děti pak vymýšlely ještě další pohádku, ale žádná je už nenapadla. Práce s obrázky děti bavila. Každý si chtěl vzít nějaký obrázek postupně do ruky, ať už šlo o pojmenování postavy na obrázku nebo přiřazování obrázku při rozdělování pohádek.

Při povídání o pohádce se jeden z předškoláků vyjádřil, že: „*Tahle pohádka byla divná.*“ v čem přesně neřekl. K tomu se přidalo dalších pár chlapců, kteří s ním souhlasili. A jedna holčička (předškolní) po chvíli s nadšením zvolala, že „*To jsou přeci dvě pohádky.*“ Ostatní děti se na ni chvíli jen nechápavě dívaly, ale potom se ozvalo skupinové: „*A jó,*“ a všechny děti se začaly smát. Rozdělování postav na dvě pohádky šlo rychle. Zkusila jsem se jich při finálním rozdělení zeptat, jestli jsou si jistí, a všichni se na tom shodli. Děti tak rozdělily obrázky hned napoprvé správně.

Shrnutí realizace ve třídě B:

Děti ve třídě B dobře spolupracovaly. Při každé hře se všechny děti účastnily, a i když někdo trochu rušil, nebo si z něčeho dělal legraci, nikdy tam nebylo příliš velké odbourání od pohádky.

Podle jednání dětí při různých aktivitách si myslím, že paní učitelky s dětmi hodně pracují. Děti se nebojí říct svůj názor, nebo se na něco zeptat. Z reakce dětí na různé aktivity bylo patrné, že podobné věci s nimi paní učitelky dělají, i když si možná neuvědomují, že se jedná o prvky dramatické výchovy. S učitelkami jsem si na konci mé návštěvy na téma dramatické výchovy v mateřské škole chvíli povídala a myslím si, že obě to zaujalo.

Znalost klasických pohádek se při mé lekci ve školce také potvrdila. Minimálně tedy dvou pohádek zamotaných do sebe. Děti však nepřekvapilo, že se pohádky mohou různě míchat

a při závěrečném povídání mi navrhly, že příště by se mohla zamotat třeba nějaká pohádka o autech a o princeznách.

Během celé mé návštěvy byly děti klidné, do každé z aktivit se zapojily všechny děti i holčička s OMJ. Líbilo se mi, že když holčička s OMJ někdy nevěděla, co má dělat, buď se podívala na kamarády kolem sebe a dělala to stejné co oni, nebo k ní přišel někdo z dětí a ukázal jí, co má dělat.

Při zpětné vazbě mi děti řekly, že se jim to líbilo a ptaly se mě, jestli ještě někdy přijdu s jinou pohádkou.

4.3 Realizace ve třídě C

Po krátkém přivítání ve druhé mateřské škole ve třídě C jsem svou lekci zahájila s dětmi v kroužku na koberci v herně. Po zeptání se, proč jsem do školky za nimi přišla, mi děti bez váhání odpověděly, že jsem si s nimi přišla hrát. Řekla jsem jim, že mají pravdu, že si společně budeme hrát s pohádkou.

Vyndala jsem tašku a ukázala ji dětem. Ty zůstaly jen koukat a čekaly, co bude následovat. Ve třídě bylo naprosté ticho. I paní učitelky byly zvědavé a do našeho malého kroužku se přidaly. Děti se během celé této aktivity dokázaly krásně soustředit a nevyrušovat. Nedělalo jim problém vydržet sedět chvíli potichu na zemi. Kromě jedné nadšené holčičky vydrželi neříkat nic svým kamarádům a jen čekaly, až obejdu všechny děti a budeme moct pokračovat. I paní učitelky si do tašky sáhly a měly ve tváři zmatenější výraz než samotné děti. Bylo vidět, že s dětmi se hodně pracuje a paní učitelky si s nimi hodně povídají.

Při popisování předmětu v tašce toho zvládly vymyslet hodně. Řekly, že je předmět měkký, hladký, šustivý, volný (není ničím svázaný) a že se nejspíš jedná o lehkou látku. Jedna z holčiček prohlásila, že by to mohla být sukénka nějaké princezny nebo víly. Ostatní děti hned zareagovaly a začaly vymýšlet, co ještě může být z látky vyrobeno a co by se v tašce mohlo skrývat. Nezasahovala jsem do jejich hovoru. Během diskuse se děti shodly, že to bude nejspíše nějaký šátek.

Při mé nabídce, že se mohou do tašky podívat, mi bylo řečeno, že už to nepotřebují, protože vědí, co v tašce je. Řekla jsem jim, že i když vědí, o co se jedná, stejně tak mohou o předmětu zjistit něco nového, například jeho barvu. Na tento popud se děti domluvily (ano, celá třída se na tom shodla), že se do tašky podívají.

Nejprve děti napadlo, že by to mohl být šátek nějaké babičky, která ho nosí omotaný kolem hlavy. Potom přišly s tím, že ho můžou vlastně nosit i dívky a postupně jsme došly až k Červené Karkulce. Ještě je napadl čert nebo nějaká pohádka o pejskovi, který by ho mohl mít uvázaný místo obojku.

Při hledání věcí do košíčku v **druhé části** se děti rychle chopily iniciativy. Jídlo měly kousek vedle místa, kde jsme seděli, takže jim to nezabralo moc času. Předtím, než daly jídlo do košíčku, každý řekl, co babičce přinesl. Protože se tam často opakovala zmrzlina, poprosila jsem je, aby řekly i konkrétní druh zmrzliny. Některé věci byly velké, ale i přes menší počáteční zaváhání se nám vše do košíčku vešlo a naše Karkulka mohla vyrazit za babičkou.

Chůze po lese děti bavila. Po chvilce jsem děti vyzvala, aby samy říkaly, koho nebo co mohla Karkulka v lese vidět a na to jsme reagovali: když jsme potkali zajíčka, zkusili jsme mu dát mrkvičku z košíčku, přes potok jsme se dostali ne pomocí kamenů, ale klády – nápad jednoho z chlapců. Vnímání rytmu dětem nedělalo problémy. Naopak pár dětí do rytmu jen nešlo, ale skákalo si.

Po podlezení posledního stromu na nás ve **třetí části** čekala hádanka. Hádanka byla pro některé těžká. Jedna holčička řekla jelena hned na začátku, ale nikdo ji moc neposlouchal, a tak jsem nechala ostatní hádat, kdo by to mohl být (stejně jako ve třídě A). Děti navrhly medvěda, zajíce a veverku (tato zvířata jsme potkali v lese při předchozí aktivitě). Potom je napadl vlk, ale hned si domyslely, že ten nemá parohy. I když jim to přišlo zvláštní, že přece měla potkat vlka. Ale samy sebe přesvědčily, že ho potká až později. Jelena nakonec také někdo řekl, ale dětem to přišlo zvláštní (ale v předchozí aktivitě ho řekly s jistotou, že ho v lese Karkulka potkat může).

Když jsem dětem řekla, že má jelen zlaté parohy, ptaly se, proč jsou zlaté. Vysvětlili jsme si, že je to možná znak toho, že se jedná o krále všech jelenů. Následný rozhovor mezi Karkulkou a jelenem šel dobře. Děti se zapojily skoro všechny a krásně odpovídaly. Ne všechny si pamatovaly, co daly do košíčku, ale ostatní jim poradily, nebo vymyslely něco úplně nového.

Ve **čtvrté části**, při ťukání a poslouchání u chaloupky babičky, děti ťukaly nejprve jemně a opravdu poslouchaly a doufaly, že se z chaloupky (skříně) něco ozve. Byly překvapené, když bylo ticho. Chvilku měl někdo z dětí pocit, že slyší chrápání, ale potom mu někdo řekl, že to asi vrzala chaloupka. Sedli jsme si před chaloupku a čekali jsme. Co to znamená, že slunce kreslí

dlouhé stíny děti věděly rychle. Od paní učitelky jsem se zpětně dozvěděla, že se stíny si hrály při tématu asi týden zpátky a měly to tak v čerstvé paměti.

Popisování v **páté části** dětem šlo. První byl chlapec a ten řekl, že jsou na obrázku čarodějnice. Tak jsme si názorně vysvětlili, co to znamená, když obrázek popisujeme. Neříkáme přesně, kdo je na obrázku, ale řekneme si, co má na sobě, kolik jich tam je, jak vypadá. Další chlapec zvládl říct, že tam jsou tři postavy a vypadají, jako když se nemyjí. Ostatní se ho ptaly, co to znamená, a on jim vysvětlil, že mají špinavé oblečení i vlasy. Potom přišla holčička a řekla, že jsou naštvané. Děti se zeptaly holčičky, proč se mračí, a na to jim odpověděla, že to neví. Ještě jim holčička řekla, že mají dřavé punčochy a šaty.

Pak už jsem se zeptala dětí, jestli vědí, kdo na obrázku je. Odpověděly, že Jeskyňky (z jiné verze pohádky o Smolíčkovi). Někdo jiný řekl, že to jsou Jezinky a ne Jeskyňky. Řekli jsme si, že když se pohádky vyprávějí, tak se může stát, že i jména některých postav se mohou trochu lišit. Holčička nám všem potom vysvětlila (na moje požádání), kdo to Jezinky jsou, kde bydlí, co jedí, a jestli je mají lidé rádi.

Při volání o pomoc je nejdříve napadla maminka (možná proto, že v nouzi jsou zvyklé volat na maminku, která jim přijde pomoci), ale hned další je napadl jelen. Protože ani ten nepřišel, tak jsme zkusili ještě volat na babičku a myslivce.

Když měla v **šesté části** mluvit Karkulka s Jezinkami, byly děti nesvé a nevěděly, jestli mají Jezinkám odpovídat. Na mou otázku, jak se Karkulka v tu chvíli cítila, řekly, že se určitě bála, protože ony samy by se také bály. Zvláště prý, jestli v té jeskyni byla tma.

Při druhém volání o pomoc děti rovnou volaly na jelena. A všichni byli nadšení, když mohli plánovat útok na Jezinky. Během chvilky děti řekly, že si jelen zavolal na pomoc další jeleny, a protože byl král, museli ho poslechnout. Děti mi řekly, že by Jezinky dokázal jelen se zlatými parohy porazit sám, ale mohlo by se stát něco Karkulce, a proto si zavolal kamarády na pomoc.

Děti vymýšlely, jak by mohli jeleni nejlépe Jezinky přelstít. Našly se děti, které chtěly jít rovnou do útoku (to byla naše bojová síla). Jiná skupinka na to chtěla jít lstí a Jezinky odlákat. Další chlapec navrhl, že by někdo měl zůstat vzadu a hlídat (obrana), a potom přišla holčička s nápadem, že by to měli udělat všichni všechno dohromady. Tak jsme se s dětmi domluvili, že kdo chce, půjde čelním útokem, jiná skupina odláká pozornost, plaché děti se rozhodly krýt nám záda a poslední chlapec, který nechtěl patřit nikam, se stal naším jelenem se zlatými

parohy (dostal do ruky obrázek) a odvedl Karkulku do bezpečí, zatímco ostatní realizovali svůj plán.

Myslím si, že tahle aktivita třídu bavila nejvíc. Dala jsem jim čas všechno vymyslet. I při zpětné vazbě, když za mnou na konci chodili, mi říkaly, že se jim to líbilo.

Sedmá část u chaloupky šla rychle. Děti nezaváhaly a uhodly, že v posteli spí vlk. Jen se musely domluvit, co s ním udělají. Někdo navrhl, že musíme zavolat myslivce, ale jiný mu oponoval, že myslivec při našem křičení o pomoc nepřišel, a tak nevíme, jestli by přišel teď. Děti rozhodly, že musí vlkovi rozříznout břicho jelen s Karkulkou. Nejprve navrhly Karkulku, ale když jsem se zeptala, jestli by malá holčička dokázala zacházet s nožem tak, aby babičce uvnitř neublížila, tak usoudily, že bude lepší, když to udělá jelen.

Smolíčka nedokázaly děti pojmenovat. Při otázce, jak se chlapec asi jmenoval, začaly vymýšlet děti jména jako Honzík, Pepík nebo Kubík. Řekla jsem jim, že je to pohádka, a proto se chlapeček jmenuje podle nějaké pohádky. Jednoho chlapce potom napadlo, že se ho přeci můžeme zeptat. Což bylo skvělé. A že by se ho prý měla zeptat Karkulka, protože oba byly děti.

Na závěr v **osmé části** jsme si s dětmi sedli do kroužku a doprostřed jsem rozložila obrázky s postavami z pohádky. Paní učitelky, které celou lekci pozorovaly, si sedly k nám a poslouchaly. Někdy se snažily dětem napovědět, ale spíše je nechávaly, aby to vymyslely samy.

Z přítomných se přihlásilo 12 dětí, že zná pohádku jinak. Dle slov jednoho z chlapců: *„V pohádce o Karkulce by měl být myslivec a vlk, a ne nějaký jelen.“* Jiná holčička na to reagovala větou: *„Já znám s kytičkami. Karkulka měla cestou k babičce trhat kytičky v lese, a proto potom potkala vlka. Protože nešla po cestě rovnou k babičce.“*

Pohádku s jelenem vymyslela jedna z holčiček: *„Pohádka s Rumcajsem přeci.“* Při povídání nad obrázky postav z pohádky byly děti ze začátku dost nervózní, ale postupně se rozpovídaly. Zapojovala se víc než polovina dětí. Některé jen přikyvovaly jiné aktivně říkaly své nápady. Na otázku: *„Co se nám to s tou naší pohádkou teda stalo?“* jedna z holčiček odpověděla: *„Pokazila se.“* Jiný chlapec pak řekl: *„Vy jste ji vyprávěla špatně.“* Vůbec ho nenapadlo, že někdo může znát jinou pohádku o Karkulce, než zná on. Když jsem dětem ukázala knížku, se kterou jsem pracovala, tak právě tento chlapec šel potom za paní učitelkou a zeptal se jí, jestli je to v té

knížce opravdu napsané tak, jak jsem jim to četla já. Potřeboval asi ujištění od někoho, koho zná a komu důvěřuje.

Rozdělit obrázky na dvě pohádky byl pro děti těžký úkol. S obrázky pracovala dohromady celá třída, i když většina dětí se spíš dívala. Nakonec dětem napovídaly paní učitelky. Děti o rozdělení obrázků mluvily, ale nikdo na ně nechtěl sahat a rozdělovat je sám rukou.

Shrnutí realizace ve třídě C:

Třída pracovala dobře. Do většiny aktivit šly děti s nadšením a zapojovaly se. Měla jsem poprvé možnost lekci odučit až do konce a byla jsem za to ráda, protože útok na Jezinky byl pro děti očividně velký zážitek.

Bylo vidět, že se třídou se hodně pracuje. Pohybově (i nějaké průpravné hry k dramatické výchově) i s rozvojem slovní zásoby, uvažování, usuzování i předvídání děje. Pro mě bylo důležité, že se děti nebály vyjádřit. Na konci už to pro ně bylo těžké, ale během celé lekce odpovídaly na všechny otázky a nebály se říct svůj názor. A co víc, zvládly vyjádřit svou myšlenku. Víím, že některé děti mají názor nebo nápad, ale nezvládnou ho sdělit ostatním. Ale u této třídy se to nestalo.

S učitelkami se také dobře spolupracovalo. Na začátku se zapojily do hmatového pytlíku a snažily se hádat s dětmi, ale poté mi už v průběhu celé lekce do toho nezasahovaly. Jen na konci se snažily dětem nějaké otázky přetlumočit, aby jim snáze rozuměly.

Na třídě bylo znát, že s nimi paní učitelky pracují a snaží se je vést i k delšímu soustředění. Vedou je k prosazování se – slovně i pohybově – při různých aktivitách.

Děti poznaly, že bude pohádka něčím jiná. Ne podle setkání s jelenem, ale až když unesly Karkulku Jezinky a děti si uvědomily, že doteď vlka nepotkala. Pohádku o Červené Karkulce děti znaly dobře, ale pohádka o Smolíčkovi pro ně byla nová. Nebo mi to tak aspoň přišlo. I paní učitelky se tomu divily a řekly mi, že to budou muset s dětmi napravit.

Třídění postav do pohádek tak bylo pro děti asi těžké. Na to, jak byly v předchozích aktivitách živé a nadšené, se tady nijak neprojevovaly, což mě překvapilo. Možná čekaly, až udělá někdo jiný první krok. Jenže ho nikdo neudělal. Až po pomoci mě a paní učitelek.

5. Výsledky šetření

V1: Jak je možné využít parodickou pohádku při práci s dětmi v mateřské škole?

Pro využití parodické pohádky v mateřské škole jsem si zvolila prvky dramatické výchovy a čtenářských strategií. Místo, abych dětem pohádku přečetla, rozhodla jsem se zapojit děti do pohádky více, aby měly možnost pohádku prožít.

Děti měly možnost stát se místy Karkulkou a zjistit, jak se Karkulka asi cítí, a co prožívá. Jednalo se o využití skupinové hry v roli, kdy nemusí každé z dětí jednat samo za sebe, ale mohou se spolehnout na celou skupinu. Kdo se nechce vyjádřit, nemusí. Jeho chvíle přijde třeba v jiný moment.

Můžeme dětem parodickou pohádku předčítat, vyprávět nebo si ji pustit na videu. Ale podle statistik si děti zapamatují jen to, co je zaujme. A my nemůžeme tolik ovlivnit, co to bude. Naopak při využití dramatické výchovy a čtenářských strategií máme neomezené možnosti. Při mém šetření se ukázalo, že z celkových 52 dětí ze tří tříd, které se mého šetření účastnily, se jich do aktivit zapojilo 38.

Od paní učitelek ze všech tří tříd jsem se dozvěděla, že nejčastěji se s pohádkou v jejich třídě pracuje formou předčítání před spaním. Ve **třídě A** paní učitelky za dramatickou výchovu pokládají nacvičení besídky pro rodiče. Paní učitelky v této třídě dětem pohádky čtou před spaním a jinou formou s pohádkami příliš nepracují. I to může být jeden z důvodů, proč pouze jedenáct dětí ze sedmnácti poznalo, že v naší pohádce o Červené Karkulce je něco jinak.

Ve **třídě B** oproti tomu paní učitelky začleňují základy dramatické výchovy, aniž by si to samy uvědomovaly. S klasickými pohádkami s dětmi pracují nejen formou předčítání před spaním, ale snaží se je začlenit i do dalších činností. V této třídě došlo k poznání parodické pohádky u patnácti dětí z šestnácti.

Ve **třídě C**, kde se paní učitelky snaží s dramatickou výchovou pracovat a klasické pohádky a jejich tematiku začleňovat při různých činnostech i školních akcích, poznalo odlišnost pohádky sedmáct dětí z devatenácti. Je zvláštní, že oproti třídě B se jedná o menší procento dětí, které parodickou pohádku rozpoznalo. Ale už u třídy A byla vidět reakce paní učitelek, které po zjištění, že ne všechny děti znají pohádku O Smolíčkovi, reagovaly slovy: „*To budeme muset napravit.*“ I zde je vidět přístup učitelek.

Můžeme z toho vyvodit, že důležitý není pouze způsob práce s pohádkou, ale i znalost klasických pohádek. Pokud děti klasické pohádky neznají, nemohou poznat, že se jedná o parodii. Ve třídě B a C paní učitelky s klasickými pohádkami pracují a začleňují je do různých činností, a právě v těchto třídách došlo k četnému odhalení parodické pohádky.

V2: Co pomáhá dětem porozumět, že jde o parodii?

Dětem při práci s parodickou pohádkou a k jejímu pochopení pomohlo, že se aktivně do pohádky zapojily. Když pohádku slyší, nemusí vnímat celou pohádku, nebo ji nemusí poslouchat celou. Mohou ztratit pozornost kamarádovým poposedáváním, vyrušováním spolužačky nebo z dlouhé chvíle začít bloumat očima po třídě a nevnímat, o čem pohádka je.

Pro práci s parodickou pohádkou je potřeba, aby děti vnímaly po celou dobu pohádky. Jinak jim může utéct moment, kdy se v pohádce stane něco klíčově atypického. V důsledku nepozornosti děti nemají moc možností odhalit, že se jedná o pohádku parodickou.

Naopak při aktivním zapojení dětí do pohádky, mají děti možnost si vše vyzkoušet. Příběh je vtáhne a děti si lépe zapamatují, co se v pohádce stalo. Měníme-li aktivity, jejich délku, četnost i frekvenci, je pro děti stále vše nečekané. Když je příběh vtáhne, zajímají se, co se stane s další větou. Jestli budou moci opravdu samy bojovat proti Jezinkám, nebo si o tom budeme jen povídat.

Děti, kterým nepomohlo při porozumění parodické pohádky samotné hraní si s pohádkou a začlenění různých aktivit, dostaly možnost na konci při závěrečném povídání si o pohádce nad obrázky postav. Ve třídě B, kde k uvědomění si odlišnosti parodické pohádky a jejího pochopení před rozhovorem došlo jen u 7 dětí, tak dalším 8 k tomu pomohl právě závěrečný rozhovor, kde jsme si pomocí obrázků pohádky rozdělili a děti viděly, že se opravdu dvě pohádky smíchaly dohromady. Z toho je zjevné, že každému pomáhá k pochopení něco jiného, a proto je dobré využít různé metody při práci s parodickou pohádkou a nespolehat pouze na jeden princip.

V3: V jaký moment si děti uvědomí, že se jedná o parodickou pohádku?

V každé třídě došlo k uvědomění si odlišnosti parodické pohádky od pohádky lidové v jiný okamžik, proto budu třídy popisovat zvlášť.

Ve **třídě A** došlo k poznání parodické pohádky při setkání s jelenem u šesti dětí. Další tři děti si uvědomily odlišnost pohádky při setkání Karkulky s Jezinkami. a dvě děti poznaly rozdíl při závěrečném hovoru nad obrázky postav z pohádky.

Ve **třídě B** se tři děti pozastavily nad setkáním Karkulky s jelenem a začaly pochybovat o pohádce v tuto chvíli. Pět dětí pochopilo, že se nejedná o klasickou pohádku při únosu Karkulky Jezinkami a dvě při setkání se Smolíčkem v chaloupce babičky. Dalších pět dětí pak poznalo odlišnost pohádky při povídání si o pohádce na koberci během závěrečného hovoru.

Ve **třídě C** si šest dětí uvědomilo odlišnost parodické pohádky při setkání s jelenem. Po objevení se Jezinek se přidalo dalších pět dětí a jedno začalo přemýšlet nad odlišností při setkání se Smolíčkem. Pět dětí pak přišlo na princip parodické pohádky při závěrečném rozhovoru nad obrázky z pohádky.

Na základě porovnání výsledků pozorování u dětí došlo k uvědomění si odlišnosti parodické pohádky od pohádky lidové v jiné momenty. Z 52 dětí u 15 dětí došlo k odhalení parodické pohádky při setkání s jelenem. U dalších 13 při únosu Karkulky Jezinkami. 3 děti si to uvědomily při představení Smolíčka v chaloupce babičky. U dalších 12 dětí došlo k uvědomění si parodické pohádky při závěrečném rozhovoru nad obrázky. Celkem tedy byl pro děti nejčastějším okamžikem poznání moment setkání s jelenem.

Při hovoru s dětmi nad obrázky jsem došla k závěru, že většina dětí zná pohádku O Červené Karkulce, ale ne všechny znají pohádku O Smolíčkovi. Možná je to tím, že pohádka O Červené Karkulce se vypráví častěji, existuje v několika filmových i audio verzích, kdežto pohádka O Smolíčkovi už tak častá není. Možná kdyby více dětí znalo pohádku O Smolíčkovi, poznalo by více dětí chlapce z vlkova břicha na konci pohádky. Nebo by si rychleji uvědomily, že se nejedná pouze o popletenou pohádku O Červené Karkulce, ale o dvě pohádky zamotané do sebe.

6. Shrnutí

Cílem práce bylo zjistit, zda a jak je možné využít parodickou pohádku v mateřské škole, a jaké použít metody pro lepší pochopení dětmi. Pomocí literárních zdrojů, ze kterých jsem čerpala při zpracování teoretické části, jsem zjistila, jakým způsobem lze pracovat s pohádkou

v předškolním vzdělávání. Pro své šetření jsem si vybrala pouze některé z metod, které pomohly porozumění parodické pohádky u předškolních dětí v mateřské škole.

Z mého šetření a odpovědí na výzkumné otázky jsem zjistila, že parodickou pohádku můžeme dětem zprostředkovat různými způsoby. Já jsem si zvolila způsob s využitím dramatické výchovy a čtenářských strategií, abych děti do příběhu parodické pohádky lépe vtáhla. Z mého šetření je viditelné, že některým dětem pomohlo si pohádku prožít, jiným dětem pomohlo si o pohádce na konci popovídat a pomocí obrázků postav pohádku rozdělit. Z toho vyplývá, že i moment uvědomění si, že se jedná o parodickou pohádku, může být u dětí odlišný.

Limity práce

Na začátku práce jsem si stanovila cíl zjistit, zda a jak je možné využít parodickou pohádku v mateřské škole a jaké použít metody pro lepší pochopení dětmi. K tomu jsem si stanovila tři výzkumné otázky, na které jsem si během šetření ve třech mateřských školách odpověděla. Měla jsem v plánu ve všech třech třídách lekci udělat stejnou, bohužel však kvůli odlišným okolnostem ve třídě A, kde jsem lekci nemohla dokončit podle plánu, mohou být výsledky nepřesné.

Aby se data z šetření mohla potvrdit, bylo by potřeba zopakovat realizaci v dalších mateřských školách. Stejně bychom však nikdy nemohli předpovědět, jak budou děti na aktivity reagovat, nebo v jaký moment si uvědomí, že se jedná o parodickou pohádku. Vždy to bude záležet na dalších faktorech, jako jsou znalosti klasických pohádek, práce s dětmi, využívání dramatické výchovy nebo jiná forma práce s literárním textem ve třídách.

Zpětně vím, že bych lekci místy upravila. Snažila bych se ji udělat pro děti o něco kratší, ne však na úkor stěžejních momentů v pohádce.

Také bych udělala kartičky o něco větší, aby si děti mohly všimnout různých drobností, které pro ně mohly být důležité.

Po roce, kdy sama ve školce pracuji, bych navíc udělala vždy kopii obrázků i pro danou třídu. Nechala bych ji na místě pro paní učitelku i děti, aby si mohly s pohádkou, postavami a příběhem hrát i po mém odchodu z jejich třídy. Děti by tak měly možnost vzpomenout si na pohádku, kterou se mnou prožily a třeba se vrátit k nějakým pro ně důležitým momentům.

Závěr

Cílem práce bylo zjistit, zda a jak je možné využít parodickou pohádku v mateřské škole, a jaké použít metody pro lepší pochopení dětmi.

Stanovila jsem si tři výzkumné otázky, na které jsem si po absolvování lekcí ve třech třídách odpověděla. Po mé návštěvě v mateřských školách děti věděly, že pohádka nemusí být vždy taková, jak ji známe a může se měnit. Neznamená to však, že přestane být pohádkou. Děti k tomu měly možnost vyzkoušet si, jaké to je vžít se do pohádky, a i paní učitelky, které dramatickou výchovu neznaly, viděly, jakým způsobem se dá s pohádkou pracovat.

Při tvorbě lekce jsem vycházela z literárních zdrojů využitých pro tvorbu teoretické části. Zaměřila jsem se nejen na využití pohádky v mateřské škole, ale i na její důležitost v předškolním vzdělávání.

V praktické části jsem pak své poznatky z teoretické části využila a při realizaci lekcí v mateřských školách jsem měla možnost vidět, jak děti na parodickou pohádku reagují. Myslím si, že i když některé děti měly ze začátku výhrady k moderní úpravě pohádky, tak po skončení lekce si samy uvědomily, že se nejedná o úplně novou pohádku, ale pouze její úpravu.

Myslím si, že dramatická výchova by měla v dnešní době do mateřských škol a práce učitelek a učitelů patřit. Dává dětem mnoho možností a rozvíjí u nich samostatnost, schopnost vyjádřit vlastní názor a myšlenku, vcítění se do pozice druhého a mnoho dalšího. a právě toto jsou věci, které by se děti v předškolním období svého života měly naučit.

Použitá literatura

BŘEZINOVÁ, Ivona. *Teta to plete*. 4. vydání. Ilustroval Eva SÝKOROVÁ-PEKÁRKOVÁ. v Praze: Albatros, 2020. První čtení (Albatros). ISBN 978-80-00

ČERNOUŠEK, Michal. *Děti a svět pohádek*. Praha: Albatros, 1990. ISBN 80-00-00060-1.

GEBHARTOVÁ, Vladimíra. *Jak a co číst dětem v MŠ: komentovaný výběr literárních textů na základě RVP PV*. Praha: Portál, 2011. ISBN 978-80-7367-854-8.

KOŽELUHOVÁ, Eva. *Čtenářské strategie: u předškolních dětí a nečtenářů*. Praha: Portál, 2022. ISBN 978-80-262-1858-6.

MACHKOVÁ, Eva. *Dramatika, hra a tvořivost*. Jinočany: H & H, 2017. ISBN 978-80-7319-125-2.

MACHKOVÁ, Eva. *Úvod do studia dramatické výchovy*. 3., aktualizované vydání. Praha: Národní informační a poradenské středisko pro kulturu, 2018. ISBN 978-80-7068-317-0.

MÍČKOVÁ, Jitka. *Cesta do pohádky: literárně-dramatické projekty pro MŠ*. Ilustroval Zdeňka VOŠTOVÁ. Praha: Portál, 2019. ISBN 978-80-262-1432-8.

OPRAVILOVÁ, Eva a Vladimíra GEBHARTOVÁ. *Rok v mateřské škole: učebnice pro pedagogické obory středních, vyšších a vysokých škol*. Vyd. 2. Praha: Portál, 2011. Kurikulum předškolní výchovy. ISBN 978-80-7367-703-9.

ŠMAHELOVÁ, Hana. *Návraty a proměny: literární adaptace lidových pohádek*. Praha: Albatros, 1989.

Přílohy

Příloha 1 – Návrh vzdělávacího celku

Pohádka první: O Červené Karkulce a o Smolíčkovi

Počet dětí: 15–25 dětí

Věkové uspořádání třídy: homogenní třída

Věk dětí ve skupině: 5–6 let

Doba realizace: přibližně 50 minut

Organizace: s celou třídou hromadně, ve třídě na koberci/volném prostoru

Pomůcky: košíček (středně velký), šátek (červený), vytištěné kartičky s obrázky postav, látková taška/pytlík neprůhledný

Záměr: Pomocí prvků dramatické výchovy pomoci dětem pochopit parodickou pohádku. Co je na ní špatně.

Didaktická analýza cíle:

Vzdělávací oblast	Očekávaný výstup
Dítě a jeho tělo	<i>dítě rozliší předmět pomocí hmatu;</i> <i>dítě se orientuje v prostoru třídy</i>
Dítě a jeho psychika	<i>dítě popisuje předměty pomocí přídavných jmen;</i> <i>dítě popíše obrázek;</i> <i>dítě si dokáže zapamatovat krátkou říkanku a následně ji reprodukovat;</i> <i>dítě zvládne vyjádřit svůj nápad, myšlenku nebo názor;</i> <i>dítě pracuje s předchozími znalostmi pohádek; dítě umí slovně vyjádřit svůj názor nebo myšlenku;</i>

	<i>dítě umí popsat, koho nebo co může v lese potkat</i>
Dítě a ten druhý	<i>dítě spolupracuje s dalšími dětmi ve skupině; dítě popíše, jak se cítí někdo jiný,</i>

1. ČÁST

Cíl: dítě rozliší předmět pomocí hmatu, dítě popisuje předměty pomocí přídavných jmen

„Děti, víte vůbec, jak to bylo dřív s pohádkami? Jak se o nich lidé mohli dozvědět, když ještě nebyla televize, počítače ani rádia. Dokonce ještě tou dobou nebyly ani knížky.“ Vedeme děti k tomu, že pohádky se dřív jen vyprávěly. „A právě proto se mohlo stát, že je každý vyprávěl trochu jinak. I my si dnes budeme s jednou takovou pohádkou hrát. Já vám ale neřeknu, aspoň zatím ne, o jakou pohádku se jedná.“

Na začátku hmatový pytlík. Do tašky schováme červený šátek. Necháme děti postupně do tašky nejdřív sáhnout rukou (posadíme děti do kroužku a obejdeme je– aby se dostalo na všechny). Když se všichni vystřídají. Zeptáme se, jestli nám zvládnou něco o předmětu/věci v tašce říct, aniž by nám řekli, co to je. Jaké to je? Příjemné? Měkké? Z čeho je to vyrobené? Jaký to má asi tvar? Můžeme říct, jakou to má barvu?

Až poté se jich zeptáme, jestli mají nápad, co by to mohlo být. Vyslechneme si všechny nápady, ale neříkáme, co je správná odpověď a co ne. Poté je necháme (opět postupně všechny) dovnitř do tašky na chvíli nahlédnout. A opět se zeptáme, jestli můžeme teď říct něco dalšího o předmětu/věci, aniž bychom řekli, co to je. Co můžeme teď říct a předtím jsme nemohli? Poté se zeptáme, jestli vědí, co v tašce je – pomocí usuzování a odhadování tak navodíme atmosféru tajemna a zároveň bychom tak měli upoutat pozornost dětí.

„Děti, už víme, co bylo v tašce. Co myslíte, s jakou pohádkou si budeme hrát? O čem nebo o kom by naše pohádka mohla být?“ I kdyby děti řekly pohádku o Karkulce jako první, vedeme je dále k tomu, aby vymýšlely další pohádky, kde by mohl být takový červený šáteček.

„Máte pravdu děti, je to pohádka o Červené Karkulce. Děti, a proč se Červené Karkulce říkalo právě takhle? Co je to ta karkulka? Jak to vypadá?“ Ukážeme dětem obrázek karkulky

2. ČÁST

Cíl: dítě se orientuje v prostoru třídy, dítě umí popsat, koho nebo co může v lese potkat

„A víte, jak pohádka o Červené Karkulce začíná?“

Jednoho dne řekla maminka Karkulce: „Karkulko, babička má dnes narozeniny. Vid', že jí doneseš dárky a dort?“

Vyndám košík a ukážu ho dětem. Na košík navážu červený šátek – jako symbol Karkulky.

„Jaké dárky mohla Karkulka asi babičce v košíčku nést? Děti, zamyslete se a za chvíli, až cinknu, půjdete všichni do třídy a každý přinesete jednu věc, kterou mohla Karkulka v košíčku babičce nést.“

Počkáme, až děti věci přinesou a dají je do košíčku.

Karkulka si všechno naskládala do košíčku a šla. Cesta ji vedla hlubokým lesem. Ale Karkulka se nebála. Lesem šla sama už mockrát. Šla lesem, a přitom si zpívala.

Udělat chůzi po lese s dětmi – každý je Karkulka, chůze podle slov učitele (šla lesem, přes potůček přes kameny, přelezla pařez, podlezla pod stromem, až dostala chuť na jahody a začala je sbírat a k tomu si prozpěvovat. Písničku vynecháme a místo toho použijeme bubínek nebo dřívka, abychom udávali dětem rytmus. Ten můžeme během procházky lesem měnit.

3. ČÁST

Cíl: dítě spolupracuje s dalšími dětmi ve skupině

A jak Karkulka sbírala jahody, objevil se před ní najednou...

Necháme děti hádat, kdo se před ní objevil pomocí hádanky:

„Parohy má, čert to není!

V lese troubí, trubač není!

Když je louka zelená,

K pastvě láká...“

Ukážeme dětem obrázek jelena.

Proměním se v jelena a ptám se dětí = Karkulky. Následný rozhovor je mezi jelenem/mnou a Karkulkou/děti.

„Kampak máš namířeno, děvče?“

„K babičce do chaloupky. Má dnes narozeniny.“

„A co máš v tom košíčku?“

Děti řeknou, co daly všechno do košíčku.

Karkulka honem popadla košík, že už musí jít. Vzpomněla si, že bavit se v lese s cizími jeleny má zakázáno.

4. ČÁST

Cíl: dítě umí vysvětlit, co to znamená, když slunce kreslí dlouhé stíny

Všichni jako Karkulka běžíme na jednu stranu třídy.

Karkulce cesta rychle ubíhala a za chvíli stála před babiččinou chaloupkou. Zaťukala na dveře,

Všichni společně ťukáme (můžeme i na zem) a posloucháme, co se ozve. NIC.

Zaťukáme podruhé. Zase nic.

„Děti, co uděláme, když na ťukání nikdo uvnitř neodpovídá?“

„Zavoláme na ni.“

„Babičko.“

Ale nikdo neotevíral, nikdo se neozýval.

„Babičko.“ *Zkusíme to hlasitěji.*

„Otevři, jen dva prstíčky tam strčím, trochu se najím a hned zase půjdu,“ zkoušela to Karkulka znovu.

Marně. Odpolední slunce už kreslilo dlouhé stíny a Karkulka unaveně usedla před chaloupku.

Posadíme děti také na zem před naši chaloupku.

Děti, víte, co to znamená, když nám slunce kreslí dlouhé stíny?

5. ČÁST

Cíl: dítě popíše obrázek, dítě dokáže vysvětlit, kdo to jsou Jezinky, dítě si dokáže zapamatovat krátkou říkanku a reprodukovat ji

A pak, kde se vzaly, tu se vzaly, objevily se před chaloupkou ...

Jak děti sedí na zemi, vybereme dobrovolníka, který půjde ke mně dopředu, ukážeme mu kartičku, na které jsou namalované Jezinky.

„Teď zkus dětem popsat, co nebo kdo je na obrázku namalovaný. Nesmíš ale říct, kdo to je. Jen ho popsat. Co na obrázku vidíš?“

Necháme ho říct dvě věci a vybereme další jiné dítě. Pomáháme jim, ale neříkáme přesně, co mají kamarádům ve třídě říct. Kolik jich je? Co mají na sobě? Jsou umyté? Učesané?

Byly to divoké Jezinky. Ukážeme všem obrázek Jezinek.

„Kdo to jsou Jezinky, děti? Kde bydlí? Co jedí? Proč se jich všichni bojí?“

Jezinky popadly Karkulku a unášejí ji pryč.

Polekaná Karkulka nevěděla, co dělat.

Jezinek bylo moc a ubránit se jim nemohla.

Co mohla Karkulka udělat? Koho mohla volat o pomoc? Když si děti vzpomenou nejdřív na maminku, tak zavoláme společně maminku/babičku/myslivce ... a případně pomocnými otázkami je přivedeme na myšlenku jelena.

Pojďme, pomůžeme Karkulce volat o pomoc:

„Za hory, za doly,

ty zlaté parohy,

kde se pasou?

Červenou Karkulku

Jezinky pryč nesou!“

Všichni společně voláme. A potom se zaposloucháme, jestli něco uslyšíme. Když ne, zkusíme to znovu.

Jenže jelen se už pásal o tři paseky dál a Karkulčino úpěnlivé volání neslyšel. Jezinky zavlekly Karkulku hluboko do lesa a zavřely ji do své jeskyně.

6. ČÁST

Cíl: dítě popíše, jak se cítí někdo jiný, dítě zvládne vyjádřit svůj nápad, myšlenku nebo názor

Přesuneme děti (stále v roli Karkulky) na druhou stranu třídy a vezmu si do ruky obrázky Jezinek (opět jsem v roli a děti jsou Karkulka. Jako u rozhovoru s Jelenem).

„Co máš v tom košíčku?“

„Dort a dárky pro babičku“

„Sem s tím košíkem. Dort si samy sníme, pak tě vykrmíme a taky sníme.“

„Jak si myslíte, že se Karkulka cítila?“

„Sníte?“ rozplakala se Karkulka, ale nebylo jí to nic platné.

„Co mohla Karkulka dělat?“ – volání o pomoc jelena.

Jelen se zatím při pastvě zatoulal do blízkosti jeskyně. Zaslechl písničku a rozběhl se Karkulku vysvobodit.

„Děti, myslíte, že by zvládl jelen zachránit Karkulku sám? Nebude lepší, když si na pomoc zavolá další jeleny?“

Děti se promění z Karkulky na jeleny (v jeskyni u obrázku s Jezinkami necháme i obrázek Karkulky a košíček).

„Jak mohli jeleni Karkulku vysvobodit?“ Necháme děti vymyslet plán, co mohl jelen/jeleni udělat.

7. ČÁST

Cíl: dítě pracuje s předchozími znalostmi pohádek

Jelen si Karkulku vysadil za zlaté paroží a zanesl ji zpátky k babiččině chaloupce. Karkulka jelenovi cestou pověděla, že má strach o babičku, protože jí předtím z chaloupky nikdo neodpovídal. Proto Jelen nemeškal, neklepal a rovnou vyrazil dveře chaloupky, aby se podíval, co se to tam děje.

„V posteli někdo leží.“

„Kdo mě to budí?“ Ozvalo se z peřin rozespale.

„Přece já, Karkulka. Ale kdo jsi ty?“

Kdo byl schovaný v peřinách v postýlce? Děti chvíli hádají.

„Já jsem vlk.“ Obrázek vlka

„A proč máš tak velké břicho, vlku?“ zeptala se Karkulka.

„Protože jsem se přejedl,“ zafuněl vlk. „Spolkl jsem babičku, spolkl jsem kluka a tebe bych taky nejraději spolkl, ale už nemůžu.“

„Co můžou jelen s Karkulkou udělat, aby babičku a kluka vysvobodili?“

„Však my ti pomůžeme,“ prohlásil jelen a zlatými parohy rozpáral vlkovi břicho.

Z břicha vyskočila babička a za ní se vykutálel klouček tlustý na tři prsty. Červená Karkulka se zaradovala. *Obrázek babičky a Smolíčka*

„Děti, kdo všechno je teď v naší chaloupce? A kdo je ten malý kluk, co vyskočil z vlkova břicha spolu s babičkou?“

„Co ty tu děláš, Smolíčku pacholíčku?“ zeptal se tlouštíka udiveně jelen.

„Šel jsem do lesa na jahody. Jenže mě chtěly chytit a sníst Jezinky. Utekl jsem jim, ale nakonec mě snědl vlk,“ přiznal kluk zahanbeně.

Jelen se přivítal se Smolíčkem, rozloučili se s babičkou a Karkulkou a odešli domů. A Karkulka, i když už pro babičku neměla dárky, jí popřála k narozeninám a vyprávěla jí všechno, co se cestou stalo.

8. ČÁST

Cíl: dítě umí slovně vyjádřit svůj názor nebo myšlenku

Po skončení pohádky si sedneme s dětmi do kroužku, rozprostřeme na zem kartičky a zopakujeme si, kdo na každé kartičce/obrázku je.

- a. „Znáte stejnou pohádku o Karkulce?“
- b. „V čem byla tahle pohádka jiná?“
- c. „Koho potkala Karkulka jako prvního v naší pohádce?“
- d. „V jaké pohádce je ještě jelen?“
- e. „Kdo tam byl ještě, když se podíváme na naše obrázky?“
- f. „Co se nám to s tou naší pohádkou teda stalo?“
- g. „Kolik pohádek tam máme zamotaných?“
- h. „O jakou druhou pohádku se jedná?“
- i. „Zvládneme je rozdělit pomocí obrázků?“

j. „Už jste někdy slyšely takhle zamotanou pohádku?“

Použitá literatura:

BŘEZINOVÁ, Ivona. *Teta to plete*. 4. vydání. Ilustroval Eva SÝKOROVÁ-PEKÁRKOVÁ. v Praze: Albatros, 2020. První čtení (Albatros). ISBN 978-80-00

Příloha 2 – Použité obrázky

